

Försvarsutskottets betänkande 2023/24:FöU7

Samhällets krisberedskap

Sammanfattning

Utskottet föreslår att samtliga motionsyrkanden i betänkandet avstyrks. Dessa rör bl.a. fredstida krisberedskap, skydd mot olyckor m.m.

I betänkandet finns 20 reservationer (S, SD, V, C och MP).

Behandlade förslag

Cirka 50 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2023/24.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	4
Redogörelse för ärendet	8
Ärendet och dess beredning.....	8
Utskottets överväganden.....	9
Organisering av frivilliga	9
Viktigt meddelande till allmänheten (VMA).....	11
Information till allmänheten	13
Klimatanpassning för krisberedskapen	16
Förebyggande åtgärder mot jordskred	19
Stigande havsnivåer och säkerhet i och kring Göta älv	21
Rymdsäkerhet.....	24
Kustbevakningen	25
Statens haverikommission	28
SOS Alarm	29
Räddningstjänsten	32
Ny myndighet för näringslivets beredskapsförberedelser.....	37
Antalet marina myndigheter	39
Tillverkning av skyddsutrustning	40
Spridningstillstånd för utbildningar från luftfartyg.....	44
Skärmförbud på badanläggningar.....	46
Vatten- och branddammar	47
Brandsäkerhet.....	48
Skogsbrandsbekämpning.....	50
Fyrverkerier	53
Kärnkraft	55
Nordiskt samarbete.....	57
Hjärtstartare på offentlig plats	59
Krisberedskapssystemet	61
Reservationer	64
1. Organisering av frivilliga, punkt 1 (V)	64
2. Viktigt meddelande till allmänheten (VMA), punkt 2 (S)	65
3. Information till allmänheten, punkt 3 (V).....	65
4. Klimatanpassning för krisberedskapen, punkt 4 (S, C)	66
5. Klimatanpassning för krisberedskapen, punkt 4 (MP).....	67
6. Stigande havsnivåer och säkerhet i och kring Göta älv, punkt 6 (SD).....	68
7. Stigande havsnivåer och säkerhet i och kring Göta älv, punkt 6 (MP)	69
8. Rymdsäkerhet, punkt 7 (SD)	71
9. Kustbevakningen, punkt 8 (S, C).....	71
10. Kustbevakningen, punkt 8 (MP).....	72
11. SOS Alarm, punkt 10 (SD).....	73
12. Räddningstjänsten, punkt 11 (S, C)	73
13. Ny myndighet för näringslivets beredskapsförberedelser, punkt 12 (S).....	75
14. Antalet marina myndigheter, punkt 13 (C).....	76
15. Brandsäkerhet, punkt 18 (V)	76
16. Skogsbrandsbekämpning, punkt 19 (C).....	77

17. Kärnkraft, punkt 21 (C)	78
18. Nordiskt samarbete, punkt 22 (S)	78
19. Krisberedskapssystemet, punkt 24 (S).....	79
20. Krisberedskapssystemet, punkt 24 (C)	80
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	82
Motioner från allmänna motionstiden 2023/24	82

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. **Organisering av frivilliga**

Riksdagen avslår motion

2023/24:66 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 2.

Reservation 1 (V)

2. **Viktigt meddelande till allmänheten (VMA)**

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:1268 av Hans Eklind och Larry Söder (båda KD) och

2023/24:2564 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkande 46.

Reservation 2 (S)

3. **Information till allmänheten**

Riksdagen avslår motion

2023/24:66 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 3.

Reservation 3 (V)

4. **Klimatanpassning för krisberedskapen**

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:903 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkandena 17, 18 och 24,

2023/24:2453 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 19,

2023/24:2564 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkande 58,

2023/24:2582 av Kerstin Lundgren (C) och

2023/24:2629 av Anna-Caren Sätherberg m.fl. (S) yrkande 8.

Reservation 4 (S, C)

Reservation 5 (MP)

5. **Förebyggande åtgärder mot jordskred**

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:101 av Magnus Jacobsson (KD) och

2023/24:2081 av Johan Hultberg (M) yrkande 10.

6. **Stigande havsnivåer och säkerhet i och kring Göta älv**

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:401 av Jimmy Ståhl m.fl. (SD) yrkande 17,

2023/24:898 av Emma Nohrén m.fl. (MP) yrkandena 1 och 2 samt

2023/24:903 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkandena 38 och 39.

Reservation 6 (SD)

Reservation 7 (MP)

7. **Rymdsäkerhet**

Riksdagen avslår motion

2023/24:478 av Aron Emilsson m.fl. (SD) yrkande 4.

Reservation 8 (SD)

8. Kustbevakningen

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:2450 av Emma Berginger m.fl. (MP) yrkande 49 och

2023/24:2456 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkande 44.

Reservation 9 (S, C)

Reservation 10 (MP)

9. Statens haverikommission

Riksdagen avslår motion

2023/24:741 av Boriana Åberg (M).

10. SOS Alarm

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:779 av Sven-Olof Sällström m.fl. (SD) yrkande 5 och

2023/24:2104 av Thomas Ragnarsson (M).

Reservation 11 (SD)

11. Räddningstjänsten

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:278 av David Perez (SD),

2023/24:2130 av Mattias Eriksson Falk och Roger Hedlund (båda SD) yrkandena 1 och 2,

2023/24:2456 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkandena 24, 26 och 42,

2023/24:2457 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 45 och

2023/24:2564 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkandena 53 och 56.

Reservation 12 (S, C)

12. Ny myndighet för näringslivets beredskapsförberedelser

Riksdagen avslår motion

2023/24:2564 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkande 49.

Reservation 13 (S)

13. Antalet marina myndigheter

Riksdagen avslår motion

2023/24:2456 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkande 43.

Reservation 14 (C)

14. Tillverkning av skyddsutrustning

Riksdagen avslår motion

2023/24:1416 av Sten Bergheden (M).

- 15. Spridningstillstånd för utbildningar från luftfartyg**
Riksdagen avslår motionerna
2023/24:1633 av Rickard Nordin och Niels Paarup-Petersen (båda C)
yrkande 3 och
2023/24:1783 av Rickard Nordin (C).
- 16. Skärmförbud på badanläggningar**
Riksdagen avslår motion
2023/24:1763 av Michael Rubbestad (SD).
- 17. Vatten- och branddammar**
Riksdagen avslår motion
2023/24:2218 av Sten Bergheden (M).
- 18. Brandsäkerhet**
Riksdagen avslår motion
2023/24:2319 av Malcolm Momodou Jallow m.fl. (V) yrkande 5.
Reservation 15 (V)
- 19. Skogsbrandsbekämpning**
Riksdagen avslår motion
2023/24:2456 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkande 25.
Reservation 16 (C)
- 20. Fyrverkerier**
Riksdagen avslår motionerna
2023/24:1143 av Boriana Åberg (M) yrkandena 1 och 2 samt
2023/24:1505 av Ingela Nylund Watz (S).
- 21. Kärnkraft**
Riksdagen avslår motionerna
2023/24:2388 av Lars Englund (M) och
2023/24:2458 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 25.
Reservation 17 (C)
- 22. Nordiskt samarbete**
Riksdagen avslår motion
2023/24:2564 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkande 47.
Reservation 18 (S)
- 23. Hjärtstartare på offentlig plats**
Riksdagen avslår motion
2023/24:2617 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkande 36.

24. Krisberedskapssystemet

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:2456 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkande 29 och

2023/24:2564 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkande 48.

Reservation 19 (S)

Reservation 20 (C)

Stockholm den 4 april 2024

På försvarsutskottets vägnar

Peter Hultqvist

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Peter Hultqvist (S), Lars Wistedt (SD), Jörgen Berglund (M), Helén Pettersson (S), Björn Söder (SD), Johan Andersson (S), Helena Bouveng (M), Anna Starbrink (L), Erik Ezelius (S), Hanna Gunnarsson (V), Mikael Oscarsson (KD), Mikael Larsson (C), Lars Püss (M), Emma Berginger (MP), Gustaf Göthberg (M), Markus Selin (S) och Camilla Brunsberg (M).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet 51 motionsyrkanden från allmänna motions-tiden 2023/24. Yrkandena handlar om samhällets fredstida krisberedskap, skydd mot olyckor m.m.

Utskottet har löpande begärt information under riksmöte 2022/23 respektive 2023/24 i de frågor som här är aktuella att behandla. Utskottet har sedan förra betänkandet på området exempelvis fått följande information:

- Den 29 mars 2023 besökte utskottet försvarsminister Pål Jonson och ministern för civilt försvar Carl-Oskar Bohlin i Regeringskansliet.
- Den 13 april 2023 informerade generaldirektör Roberto Maiorana med medarbetare från Trafikverket om totalförsvarsaspekter på Gotlandstrafiken.
- Den 3 maj 2023 besökte utskottet Riksrevisionen i Stockholm.
- Den 15 juni 2023 informerade statssekreterare Peter Sandwall med medarbetare från Försvarsdepartementet om Nordefco.
- Den 19 oktober 2023 informerade försvarsminister Pål Jonson, med medarbetare från Försvarsdepartementet och Utrikesdepartementet, och Försvarsmakten om internationellt samarbete.
- Den 8 februari 2024 informerade ministern för civilt försvar Carl-Oskar Bohlin med medarbetare från Försvarsdepartementet om arbetet med cybersäkerhet.
- Den 8 februari 2024 informerade generaldirektör Roberto Maiorana med medarbetare från Trafikverket om Gotlandstrafiken.
- Den 27 februari 2024 besökte utskottet Försvarets radioanstalt (FRA).
- Den 14 mars 2024 informerade generaldirektör Lena Lindgren Schelin och överdirektör Anders Kjaersgaard från Kustbevakningen om aktuella frågor.

Utskottets överväganden

Organisering av frivilliga

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om inrättande av frivilliga resursgrupper.

Jämför reservation 1 (V).

Motionen

Nooshi Dadgostar m.fl. (V) föreslår i partimotion 2023/24:66 yrkande 2 att regeringen låter utreda om samtliga kommuner bör åläggas att inrätta en frivillig resursgrupp i syfte att organisera frivilliga vid mindre och större kriser.

Bakgrund

De frivilliga försvarsorganisationerna organiserar, utbildar och övar sina medlemmar för att bidra med viktiga kompetenser och personalförstärkning vid kriser, höjd beredskap och ytterst krig. Regeringen har pekat ut 18 frivilliga försvarsorganisationer vars verksamhet regleras i förordningen (1994:524) om frivillig försvarsverksamhet.

Pågående arbete

I budgetpropositionen för 2024 (prop. 2023/24:1 utg.omr. 6) anges det att intresset varit högt under 2022 för att engagera sig i de olika frivilliga försvarsorganisationerna och regeringen ser positivt på utvecklingen. Under 2022 har frivilliga försvarsorganisationer fortsatt bidragit till att främja totalförsvaret genom totalförvarsupplysning och rekrytering samt utbildning av medlemmar inom krisberedskap och civilt försvar. De frivilliga försvarsorganisationerna har också bidragit till ökad folkförankring och försvarsvilja. Mot bakgrund av det ökande intresset för att engagera sig i frivilliga försvarsorganisationer beslutade regeringen i februari 2024 om att skjuta till 55 miljoner kronor extra till de frivilliga försvarsorganisationerna i år. Därmed höjs de frivilliga försvarsorganisationernas medel från 225 miljoner kronor till 280 miljoner kronor.

Statistik från januari 2024 visar att 149 kommuner och ett räddningstjänstförbund har inrättat en frivillig resursgrupp (FRG), samt att 39 kommuner önskar starta upp eller starta om en FRG. Grupperna är ett koncept för att organisera medlemmar i flera olika frivilliga försvarsorganisationer så att de kan bistå med viktiga insatser vid en kris eller höjd beredskap. FRG är

ett avtalsbaserat koncept. Det regleras inte i någon lag eller förordning och varje kommun avgör själv om den vill inrätta en FRG. Grupperna kan t.ex. hjälpa till med utrymning, bemanning av trygghetspunkter, informations-spridning, samverkan och ledning samt olika praktiska uppgifter, såsom hantering av nödvatten och reservkraft, första hjälpen och medmänskligt stöd till drabbade.

I övrigt beslutade regeringen i april 2023 att tillsätta en utredning om kommuners och regioners grundläggande beredskapsansvar (dir 2023:51, dir 2023:179, Fö 2023:02). I samband med det ska den nuvarande regleringen i lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap ses över. Det huvudsakliga syftet med översynen är att den ska leda fram till en författnings-reglering och ett system som ger bättre möjligheter att förstärka och utveckla kommuners och regioners verksamheter inför och under fredstida kriser och höjd beredskap. Uppdraget ska redovisas senast den 30 september 2024.

Försvarsberedningen betonar i sin rapport Kraftsamling – Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret (Ds 2023:34) upprepade gånger de frivilliga försvarsorganisationernas betydelse, bl.a. genom att bidra till personalförsörjningen av totalförsvaret och till totalförsvarets förankring hos befolkningen och därmed till ökad försvarsvilja. Försvarsberedningen beskriver dessutom tänkbara roller för de frivilliga försvarsorganisationerna, t.ex. när det gäller utbildning av personal hos totalförvarsaktörer.

Utskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar att intresset för att engagera sig i frivilliga försvarsorganisationer fortsätter att vara stort och ser positivt på att regeringen har tillfört extramedel för organisationernas verksamhet under 2024. De frivilliga försvarsorganisationerna fyller en viktig funktion genom att bidra med folkförankring, förstärkningsresurser och försvarsvilja vid kriser, höjd beredskap och ytterst krig. I övrigt noteras att mer än hälften av alla Sveriges kommuner och ett räddningstjänstförbund redan har inrättat en FRG. Därutöver har ytterligare ett fyrtiotal kommuner hittills visat intresse för konceptet och uttryckt ambitionen att starta upp eller starta om en FRG. Utskottet ser för närvarande inte skäl att föreslå några ytterligare åtgärder vad avser frivilliga resursgrupper. Motionsyrkandet avstyrks.

Viktigt meddelande till allmänheten (VMA)

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden om Viktigt meddelande till allmänheten (VMA).

Jämför reservation 2 (S).

Motionerna

Peter Hultqvist m.fl. (S) föreslår i kommittémotion 2023/24:2564 yrkande 46 att det ska utvecklas ett system för Viktigt meddelande till allmänheten (VMA) i mobiltelefoner.

Hans Eklind och Larry Söder (båda KD) föreslår i motion 2023/24:1268 en snabbutredning av förutsättningarna för att införa krav på FM-mottagare vid nybilsförsäljning i Sverige mot bakgrund av radion som kanal för VMA.

Bakgrund

Tidigare behandling

I betänkande 2022/23:FöU9 ställde sig utskottet bakom regeringens förslag till ny lag om VMA-systemet i proposition 2022/23:77. Regeringen föreslog en ny lag som samlar och författningsreglerar grunderna för VMA-systemet samt ett antal ändringar i befintliga relaterade lagar för att tydliggöra regelverk och förfaranden kring VMA-systemet. Förslaget syftade till att säkerställa ett effektivt, robust och säkert varningssystem till skydd för människor, egendom och miljö såväl i fredstid som vid höjd beredskap och ytterst krig. Den nya lagen och övriga lagändringar föreslogs träda i kraft den 1 januari 2024.

Pågående arbete

VMA-systemet syftar till att varna och ge vägledande information vid olyckor, svåra störningar i viktiga samhällsfunktioner och andra allvarliga händelser. Systemet kan även avge signalerna flyglarm och beredskapslarm, för att varna befolkningen för omedelbar krigsfara eller luftangrepp. I det nuvarande VMA-systemet utfärdas varningar i tre olika kanaler:

- utomhusvarning
- radio och tv
- via fast och mobil telefoni.

Det är Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) som äger systemet för utomhusvarning. På uppdrag av MSB sköter kommunerna drift och underhåll. Enligt MSB finns det ca 4 200 anläggningar för utomhusvarning fördelade på 234 av landets 290 kommuner. MSB har därutöver avtal med flera radio- och tv-kanaler om att sända VMA-meddelanden. Meddelanden kan också skickas till fasta telefoner, till mobilabbonenter med

en adress som är registrerad i ett drabbat område och till mobiltelefoner som befinner sig i ett drabbat område där VMA är utfärdat så länge ett VMA är aktivt. Det senare möjliggjordes genom ny lagstiftning som trädde i kraft den 1 juli 2017 och det blir ett allt vanligare komplement till radio och tv. Systemet positionerar de mobiltelefoner som befinner sig i området och det krävs ingen särskild anmälan för att få meddelanden. Det VMA-meddelande som kommer som ett sms, är detsamma som läses upp i radio och som syns på textremsan i tv. VMA kan även nå mottagare via olika applikationer som kan laddas ned till mobiltelefonen. På webbplatsen krisinformation.se listas exempel på applikationer som kan användas till detta ändamål, t.ex. Sveriges Radio och 112. Under ett pågående VMA finns också aktuell information på webbplatsen krisinformation.se.

Den 1 januari 2024 trädde lagen (2023:407) om viktigt meddelande till allmänheten i kraft. Den nya lagstiftningen har tillkommit för att reglera ansvarsförhållanden och roller för VMA-systemet.

Försvarsberedningen framhåller i rapporten Kraftsamling (Ds 2023:34) att det är centralt för ett effektivt skydd av civilbefolkningen både i fred och i krig att allmänheten på ett säkert, skyndsamt och tillförlitligt sätt kan nås av varning och information. Försvarsberedningen noterar den lagändring om VMA-systemet som trädde i kraft i januari 2024, som en del i arbetet med att säkerställa ett effektivt, robust och säkert varningssystem såväl i fredstid som vid höjd beredskap och krig. Med hänsyn till erfarenheterna från Ukraina, teknikutvecklingen, Sveriges höga digitaliseringsgrad och användande av smarta telefoner framhåller Försvarsberedningen det som särskilt angeläget att som ett nästa steg utveckla varningssystemet för befolkningen i form av en mobilapplikation, likt den applikation för flyglarm som används i Ukraina.

I Alarmeringsutredningen (SOU 2018:28) hänvisas till MSB:s bedömning att teknikutvecklingen innebär att VMA-systemet utmanas och att en minskad användning av utomhusvarningen kan relateras till teknikutvecklingen och ökade kommunikationsmöjligheter generellt som innebär att de flesta människor är nåbara via mobil telefoni även utomhus i dag. Vidare framhålls att även om mobilnäten är sårbara och de andra VMA-kanalerna därför har en stabilare funktionalitet, pågår ett arbete för att öka stabiliteten även i de mobila lösningarna. Utredningen framhåller att både radio och tv kan nås via smarta mobiler, liksom krisinformation som finns tillgänglig via webbsidor, sociala medier och andra kanaler. Många är också vana att söka efter information på webbsidor eller sociala medier.

En övergång från analog till digital radio har diskuterats sedan 1995 och har utretts ett antal gånger. Digitalradioutredningen föreslog 2014 en nedsläckning av FM-nätet och en övergång till ett marksänt digitalradionät senast 2022 (SOU 2014:77). Riksrevisionen genomförde 2015 en granskning (RiR 2015:5) av den plan som tagits fram för avvecklingen och konstaterade bl.a. att en släckning av FM-nätet skulle kunna innebära risker ur beredskaps-synpunkt mot bakgrund av lägre tillgänglighet för lyssnare och ett mindre robust system. I sin skrivelse till riksdagen (skr. 2015/16:25) med anledning

av Riksrevisionens rapport hänvisade regeringen till budgetpropositionen för 2016, i vilken regeringen aviserade att den inte tänkte gå vidare med övergången till digital marksänd radio. Enligt regeringen visade remissutfallet att det fanns alltför många invändningar och olösta frågor för att regeringen och riksdagen skulle kunna fatta beslut om en så avgörande och genomgripande förändring som en digital övergång och släckning av FM-nätet innebar.

Utskottets ställningstagande

Det är centralt för ett effektivt skydd av civilbefolkningen både i fred och i krig att allmänheten på ett säkert, skyndsamt och tillförlitligt sätt kan nås av varning och information. Utskottet vill framhålla den lagändring om VMA-systemet (2023:407) som trädde i kraft i januari 2024, som del i arbetet med att säkerställa ett effektivt, robust och säkert varningssystem såväl i fredstid som vid höjd beredskap och krig, inklusive att flyglarm inordnas i VMA-systemet. I väntan på Försvarsberedningens slutrapport och regeringens beredning av den inriktning för utvecklingen av VMA-systemet som föreslås av beredningen finns det för närvarande inte skäl för utskottet att föreslå ytterligare åtgärder på området. Motionsyrkandena avslås därmed.

Information till allmänheten

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om kontinuerlig information till allmänheten för att stärka beredskapen.

Jämför reservation 3 (V).

Motionen

Nooshi Dadgostar m.fl. (V) föreslår i partimotion 2023/24:66 yrkande 3 att regeringen utreder möjligheten att kontinuerligt, med några års mellanrum, skicka ut broschyren Om krisen eller kriget kommer till allmänheten för att stärka beredskapen.

Bakgrund

Broschyren Om krisen eller kriget kommer skickades 2018 ut från MSB till 4,9 miljoner hushåll i Sverige, på uppdrag av regeringen. Syftet med broschyren var att göra Sveriges invånare medvetna om olika typer av svåra påfrestningar som kan drabba samhället och att ge råd kring beredskap och agerande. Broschyren går fortfarande att ladda ned, lyssna på eller beställa. Broschyren finns i flera olika versioner: på lättläst svenska, inläst på svenska och engelska, i punktskrift, på teckenspråk och översatt till 14 språk. Antalet

beställningar och nedladdningar av broschyren ökade kraftigt under våren 2022 och framåt, i och med kriget i Ukraina.

Pågående arbete

Regeringen gav den 7 mars 2024 MSB i uppdrag att ta fram en ny version av den nationella broschyren Om krisen eller kriget kommer. Beslutet om en ny version har fattats bl.a. mot bakgrund av det allvarliga säkerhetspolitiska läget och Natomedlemskapet. Den nya versionen förväntas distribueras till hushållen i Sverige under hösten 2024. I övrigt välkomnar MSB lokala varianter av den nationella broschyren för att öka invånarnas motståndskraft. MSB har därför tagit fram råd som inspiration till detta arbete. 35 av Sveriges kommuner har tagit fram eller planerar att ta fram en lokal broschyr om beredskap för kris och krig utifrån MSB:s guide.

MSB bedriver också annat informationsarbete i flera kanaler och mot olika grupper i samhället. Av MSB:s årsredovisning för 2022 (publ. MSB2155) framgår det att myndigheten har genomfört förstärkta kommunikationsinsatser för att bidra till ökad motståndskraft och försvarsvilja hos befolkningen. En nationell informationsinsats har genomförts där syftet var att få fler att skaffa hemberedskap för en vecka. Annonsering skedde på nio språk. Vid ett annat tillfälle genomfördes ytterligare en informationsinsats med syftet att bidra till en stärkt försvarsvilja. Det bärande budskapet var ”Vi har det i oss. Om krisen eller kriget kommer”. Annonstexterna lyfte det allvarliga säkerhetspolitiska läget, vikten av att skydda och försvara vårt öppna demokratiska samhälle liksom vikten av att vi går samman om något hotar oss.

Av samma årsredovisning framgår det även att det har genomförts en nationell kampanj om webbplatsen krisinformation.se för att få fler medvetna om var de kan hitta samlad risk- och krisinformation. Efterföljande mätningar visade att en majoritet fått ett positivt helhetsintryck av informationsinsatsen och att budskapet var tydligt. Många svarade också att det är troligt att de kommer att agera på kampanjens budskap och att budskapen fått dem att reflektera mer över hur de kan lösa vardagen vid kriser och krig.

Även under 2023 genomförde MSB informationsarbete i olika kanaler. Årsredovisningen för 2023 (publ. MSB2269) berättar om flera informationsinsatser i syftet att stärka försvarsvilja och öka allmänhetens kunskap och motståndskraft. På området informations- och cybersäkerhet genomfördes informationskampanjen ”Tänk säkert”. Kampanjen hade 24 samarbetspartner och syftade till att höja kunskapen och medvetenheten för individer och småföretagare i fråga om hur de kan använda digitala verktyg säkrare och skydda sin viktigaste information. Vidare har MSB ett regeringsuppdrag att förbereda en informationsinsats för att öka allmänhetens kunskaper om Nato och vad ett medlemskap innebär för Sverige och den enskilde.

Sedan 2017 genomför MSB Beredskapsveckan (tidigare Krisberedskapsveckan). Det är en nationell kommunikationsinsats som ska stärka

motståndskraften hos invånarna. Hösten 2023 var temat ”Öva!” mot bakgrund av att många fler hushåll i Sverige generellt behöver stärka sin motståndskraft och egenberedskap inför kriser och krig. 224 kommuner av 290 deltog i 2023 års beredskapsvecka (77 procent). Det är en ökning med 22 kommuner jämfört med föregående år. Temat för 2024 års beredskapsvecka kommer att vara ”Sätt igång!” och är en uppmaning till att stärka egenberedskapen innan en kris eller ett krig.

I MSB:s uppdrag ingår att samordna olika aktörers kommunikation och samlade information till allmänheten, bl.a. via krisinformation.se. Krisinformation.se är gemensam för alla myndigheter i Sverige men drivs av MSB. På webbplatsen förmedlas samhällets samlade krisinformation. All information som publiceras på webbplatsen är bekräftad information från myndigheter och andra ansvariga aktörer. Syftet med webbplatsen är att göra det lättare för allmänheten att hitta bekräftad information från svenska myndigheter genom att samla den på ett ställe och att minska risken för att felaktig information sprids. Krisinformation.se ska också stärka enskilda medborgares förutsättningar att fatta välgrundade beslut i en kris.

Försvarsberedningen betonar i sin rapport Kraftsamling (Ds 2023:34) att det finns behov av utbildning och information till allmänheten. Försvarsberedningen anser att kunskapen hos totalförsvarets aktörer, och befolkningen generellt, inte möter krigets krav. Det krävs intensifierade informations- och utbildningsinsatser, såväl för allmänheten som för personal inom totalförsvarsviktiga verksamheter. Försvarsberedningen understryker att denna inriktning ska gälla över tid, även i perioder då omvärldsläget förefaller mer stabilt ur säkerhetssynpunkt. MSB:s broschyr Om krisen eller kriget kommer bör enligt beredningen uppdateras och skickas ut på nytt.

Utskottets ställningstagande

Utskottet finner att MSB redan bedriver ett omfattande och kvalitativt arbete med information. Broschyren Om krisen eller kriget kommer finnas tillgänglig i olika format och versioner för allmänheten. Utskottet anser att det finns ett bestående behov av utbildning och information till allmänheten och även till personal i totalförsvarsviktig verksamhet. Informationsinsatser är fundamentala för att öka förståelsen för den enskilda människans plats i ett totalförsvarsperspektiv men även för fredstida kriser. Utskottet välkomnar därför regeringens uppdrag till MSB om att ta fram en ny version av broschyren. I väntan på Försvarsberedningens slutrapport och regeringens beredning av den inriktning som föreslås av Försvarsberedningen finns det för närvarande inte skäl för utskottet att föreslå ytterligare åtgärder i fråga om information till allmänheten. Det aktuella motionsyrkandet avstyrks.

Klimatanpassning för krisberedskapen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden om klimatanpassning för krisberedskapen.

Jämför reservation 4 (S, C) och 5 (MP).

Motionerna

I kommittémotion 2023/24:903 föreslår Katarina Luhr m.fl. (MP)

- att offentliga byggnader eller andra tillgängliga byggnader ska göras till mötesplatser som kan bli tillflyktsorter för sköra grupper under långvariga värmeböljor eller annat extremväder (yrkande 17)
- att offentliga byggnader ska klimatsäkras (yrkande 18)
- att behovet av ökad insatsberedskap vid naturkatastrofer och kriser i klimatkrisens spår ska ses över (yrkande 24).

I kommittémotion 2023/24:2453 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 19 föreslår motionärerna att totalförsvarets krisberedskap även ska omfatta klimatanpassning.

Kerstin Lundgren (C) föreslår i motion 2023/24:2582 att Sverige ska rustas för kommande klimatförändringar med allt från översvämningar till högre vattennivåer.

Peter Hultqvist m.fl. (S) föreslår i kommittémotion 2023/24:2564 yrkande 58 att krisberedskapen klimatanpassas.

I kommittémotion 2023/24:2629 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 8 föreslår motionärerna att det införs en beredskapsgeneral för koordinering av länsstyrelsernas krisarbete under extremväder.

Bakgrund

Tidigare behandling

I betänkande 2022/23:7FöU7 instämde utskottet med regeringen om klimatförändringarnas effekter på det säkerhetspolitiska läget och om att det är angelägenhet att samhället – inte minst kommunerna – har en god förmåga att förebygga och hantera naturolyckor. Det sågs därför som positivt att anslaget för förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor bibehölls på en hög nivå. Utskottet framhöll vidare att MSB tillsammans med flera aktörer också bidrar till detta viktiga arbete. Utskottet såg vid det aktuella tillfället inte skäl till att vidta några ytterligare åtgärder på området. De aktuella motionsyrkandena avstyrktes.

I betänkande 2021/22:FöU7 uttryckte utskottet att risken för naturolyckor ökar i ett förändrat klimat. Utskottet underströk än en gång vikten av att arbetet fortsätter med att förstärka den civila beredskapen för att hantera

klimatrelaterade kriser. Den nationella strategin för klimatanpassning (prop. 2017/18:163, bet. 2017/18:MJU22, rskr. 2017/18:440) som antagits ansågs därför vara ett viktigt steg framåt. Utskottet såg vid det aktuella tillfället inte skäl att vidta några ytterligare åtgärder på området. De aktuella motionsyrkandena avstyrktes.

Pågående arbete

I budgetpropositionen för 2024 (prop. 2023/24:1 utg.omr. 6) understryker regeringen att klimatförändringarna sker i ökande takt och att kommunerna har ett grundläggande ansvar för att vidta förebyggande åtgärder mot naturolyckor. Även i propositionen Totalförsvaret 2021–2025 (prop. 2020/21:30, bet. 2020/21:FöU4, rskr. 2020/21:135–136) uttrycks att effekterna av klimatförändringarna är alltmer påtagliga. Förutom störningar i samhällsviktiga verksamheter och påverkan på människors liv och hälsa påverkar klimatförändringarna relationer inom och mellan stater och kan därmed få säkerhetspolitiska konsekvenser. Vidare understryks att i arbetet med totalförvarsfrågor bör miljö- och klimathänsyn integreras, inklusive nationella mål, Parisavtalet och Agenda 2030, med de globala målen för hållbar utveckling.

I budgetpropositionen för 2024 (prop. 2023/24:1 utg.omr 20) anger regeringen att tydliga framsteg kan konstateras i arbetet med klimatanpassning. Myndigheter som omfattas av förordningen (2018:1428) om myndigheters klimatanpassningsarbete har bidragit till ökad kunskap om klimatrelaterade risker och har stärkt samhällets förmåga till klimatanpassning. Som exempel på åtgärder nämner regeringen bl.a. att MSB har tagit fram en ny nationell tjänst för värmekartering baserad på satellitdata som kan användas av kommuner, att Statens geotekniska institut (SGI) har analyserat och redogjort för olika aktörers ansvar och möjligheter att hantera ras- och skredfrågor för att underlätta fler åtgärder samt att SMHI har utvecklat modeller och analyser som bidrar till ökad förmåga att hantera konsekvenser av klimatrisker och extrema väderhändelser. I övrigt framgår att 7 miljoner kronor beviljades under 2022 i bidrag för skredsäkring längs Göta älv och att MSB totalt beviljade 231 miljoner kronor i bidrag för förebyggande åtgärder mot jordskred och naturolyckor under samma period (anslag 2:2 utg.omr 6). Av MSB:s årsredovisning för 2023 (MSB2269) uppges att utbetalningar från anslag 2:2 ökat kraftigt under 2023 och uppgår till 482 miljoner kr.

MSB understryker att den nationella strategin för klimatanpassning och förordningen (2018:1428) om myndigheters klimatanpassningsarbete (klimatanpassningsförordningen) är styrande för det svenska klimatanpassningsarbetet. I klimatanpassningsförordningen är MSB tillsammans med ett trettiotal nationella myndigheter och länsstyrelserna ålagda att initiera, stödja och följa upp klimatanpassning inom hela sitt ansvarsområde. Varje berörd myndighet ska bl.a. ta fram en handlingsplan för sitt arbete med klimatanpassning baserad på en klimat- och sårbarhetsanalys. MSB har tagit

fram en ny sådan handlingsplan som inriktar och beskriver den egna myndighetens klimatanpassning. MSB tar dessutom fram kunskapsunderlag och ger stöd till kommuner och andra aktörer att genomföra klimatanpassningsåtgärder samt samverkar aktivt med flera myndigheter och andra aktörer. Som ett exempel på en handbok publicerad av MSB kan nämnas handboken i kommunal krisberedskap om värmeböljor och höga temperaturer som bl.a. beskriver ansvarsförhållanden och informationskällor. Av MSB:s regleringsbrev för 2024 framgår att myndigheten, inom ramen för sitt ansvarsområde, på en övergripande nivå ska redovisa samhällets samlade förmåga att dels förebygga bränder och andra olyckor, dels genomföra effektiva räddningsinsatser. I redovisningen ska klimatförändringarnas effekter på förekomsten av bränder och naturolyckor beaktas.

Offentliga fastigheter är ett samarbete mellan kommuner, regioner och tre statliga fastighetsförvaltare som förvaltar många av Sveriges offentliga byggnader, såsom skolor, sjukhus och myndighetsbyggnader. Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) är kansli för samarbetet. Offentliga fastigheter har uppmärksammat att ett förändrat klimat ställer nya krav på klimatanpassade byggnader för att de bättre ska kunna stå emot t.ex. skyfall och värmeböljor. Inom ramen för samarbetet togs det 2021 fram en metodskrift om hur fastighetsorganisationer kan arbeta med klimatanpassning.

För att stödja arbetet med klimatanpassning i Sverige har regeringen tillsatt Nationella expertrådet för klimatanpassning. Rådet består av ledamöter som tillsammans har kompetens inom bl.a. vattenfrågor, areella näringar, fysisk planering, hälsa, klimatologi, krisberedskap, miljö, offentlig förvaltning och samhällsekonomi. Expertrådets uppgift är att utvärdera det nationella arbetet med klimatanpassning och ge förslag till regeringen om fortsatt arbete. Rådet ska vart femte år besluta om en rapport som ska utgöra underlag för den nationella strategin för klimatanpassning och säkerställa att den är aktuell.

Rådets första rapport överlämnades till regeringen i februari 2022 och nästa ska lämnas in i december 2026. Expertrådets rapport från 2022 anger att det finns ett stort behov av klimatanpassningsåtgärder och att mycket behöver göras skyndsamt. Regeringen har tilldelat expertrådet 2,5 miljoner kronor under 2024 för finansiering av arbetet med en nationell klimat- och sårbarhetsanalys från SMHI:s anslag 1:10 Klimatanpassning inom utgiftsområde 20. SMHI är ansvarig myndighet för att hålla samman och stödja det nationella klimatanpassningsarbetet. SMHI driver också tillsammans med bl.a. MSB kunskapsportalen klimatanpassning.se.

Regeringen överlämnade i april 2023 en skrivelse (skr. 2022/23:111) till riksdagen med en bedömning av Riksrevisionens rekommendationer i rapporten Statens insatser för klimatanpassning av den byggda miljön (RiR 2022:29). Skrivelsen behandlades i civilutskottet i oktober 2023 (bet. 2023/24:CU2).

Utskottets ställningstagande

Utskottet instämmer med regeringen om att klimatförändringarna sker i ökande takt. Det är därför glädjande att regeringen anger att tydliga framsteg kan konstateras i arbetet med klimatanpassning. Utskottet ser positivt på anslaget för förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor bibehålls på en hög nivå och konstaterar att utbetalningarna från anslaget har ökat kraftigt under senare år.

Kommunerna har ett grundläggande ansvar för att vidta förebyggande åtgärder mot naturolyckor men även myndigheter som MSB och SMHI med fler aktörer bidrar till detta viktiga arbete. Utskottet ser för närvarande inte skäl att vidta några ytterligare åtgärder på området. De aktuella motionsyrkandena avstyrks.

Förebyggande åtgärder mot jordskred

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden om förebyggande åtgärder mot jordskred.

Motionerna

Magnus Jacobsson (KD) föreslår i motion 2023/24:101 att säkerheten längs med E6:an ska utredas mot bakgrund av risken för jordskred.

Johan Hultberg (M) föreslår i motion 2023/24:2081 yrkande 10 åtgärder för E6 liksom andra vägar, järnvägar och annan viktig infrastruktur i områden med förhöjd skredrisk.

Bakgrund

Gällande ordning

I regleringsbrevet för 2022 fick MSB uppdraget att lämna en redovisning av användningen av anslaget 2:2 Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor. I uppdraget ingick bl.a. att fortsätta utveckla användningen av anslaget, redovisa en inriktning för hanteringen av anslaget och presentera förslag på hur bidragets resultat kan mätas genom resultatindikatorer. Uppdraget redovisades till Regeringskansliet i mars 2023. MSB har dessutom haft i uppdrag att lämna förslag på författningsreglering av anslaget. Samtidigt höjdes det årliga anslaget 2022 från ca 25 miljoner kronor till drygt 500 miljoner kronor. Ett förslag till författningsreglering redovisades den 31 mars 2022 och förordningen (2022:1395) om statsbidrag till kommuner för förebyggande åtgärder mot naturolyckor trädde i kraft den 15 september 2022. Förordningen innehåller bestämmelser om statsbidrag till kommuner för

kostnader för förebyggande åtgärder mot naturolyckor och sätter ramarna för bidragets hantering. Bidraget omfattar fysiska åtgärder som vidtas på förhand för att förebygga eller minska risken för naturolyckor och avser olyckor som beror på naturhändelser i form av översvämning, ras, skred eller erosion. Statsbidrag som lämnas med stöd av förordningen ska syfta till att

1. värna människors liv och hälsa samt hindra skador på egendom och miljö
2. upprätthålla samhällsviktig verksamhet eller
3. anpassa samhället till de effekter som följer av ett förändrat klimat.

Redan under det första året med höjt anslag sökte fler kommuner än tidigare bidrag hos MSB för åtgärder och till en totalt avsevärt högre kostnad än tidigare år.

Pågående arbete

MSB förser landets kommuner och länsstyrelser med kartor över bebyggda områden där det finns risk för ras, skred och slamströmmar. Karteringarna ska vara ett stöd i riskinventering och riskhantering. Av budgetpropositionen för 2024 (prop. 2023/24:1 utg.omr. 6) framgår att MSB under 2022 fördelade drygt 231 miljoner kronor från anslaget 2:2 Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor till 15 kommuner för 16 olika åtgärder. Av MSB:s årsredovisning för 2023 (MSB2269) uppges att utbetalningar från anslaget ökat kraftigt under 2023, till 482 miljoner kr. I övrigt har MSB utarbetat särskilda riktlinjer för bedömningen av risk och har utvecklat en e-tjänst som ska underlätta för kommuner att söka bidrag från anslaget. MSB:s riktlinjer för bedömningen av ansökningar om statsbidrag till kommuner för förebyggande åtgärder mot naturolyckor bidrar till en mer ändamålsenlig användning av anslaget, enligt regeringen.

I budgetpropositionen för 2024 understryker regeringen vidare att kommunerna har ett grundläggande ansvar för att vidta förebyggande åtgärder mot naturolyckor. För att kommunerna ska kunna beviljas statlig ersättning för projekt för förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor som har högre totala kostnader och löper över längre tid föreslogs i budgetpropositionen för 2024 att regeringen ges bemyndigande att ingå större ekonomiska åtaganden än tidigare år. Utskottet beslutade i enlighet med regeringens förslag och riksdagen följde utskottets förslag (bet. 2023/24:F6U1, rskr. 2023/24:74).

Statens geotekniska institut (SGI) ska bidra till att de risker som är förknippade med ras, skred och stranderosion minskar genom att stödja andra myndigheter, utveckla kunskapen inom området och samordna olika aktörers intressen. SGI ansvarar för Delegationen ras, skred och erosion. Delegationen är ett kontakt- och samverkansorgan för myndigheter som berörs av frågor kopplade till ras, skred och erosion, bl.a. MSB, Trafikverket och Havs- och vattenmyndigheten.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill även i det här sammanhanget framhålla att det ser positivt på regeringens arbete med förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor. Utskottet vill särskilt framhålla det som glädjande att anslaget för förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor bibehålls på en hög nivå. Vidare instämmer utskottet med regeringen om att kommunerna har ett grundläggande ansvar för att vidta förebyggande åtgärder mot naturolyckor. De olika möjligheter som finns för statlig finansiering av förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor bör enligt utskottet kunna påskynda ras- och skredsäkringsarbetet. Sammantaget anser utskottet att det redan nu finns förutsättningar för kommuner att förebygga olika naturolyckor. Utskottet ser därför inte någon anledning för närvarande att föreslå ytterligare åtgärder i fråga om förebyggande åtgärder mot jordskred. Motionsyrkandena avstyrks.

Stigande havsnivåer och säkerhet i och kring Göta älv

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår samtliga motionsyrkandena om stigande havsnivåer och säkerhet i och kring Göta älv.

Jämför reservation 6 (SD) och 7 (MP).

Motionerna

Jimmy Ståhl m.fl. (SD) föreslår i kommittémotion 2023/24:401 yrkande 17 att arbetet med att skredsäkra Göta älv påskyndas.

Emma Nohrén m.fl. (MP) föreslår i motion 2023/24:898 att finansieringsfrågan och genomförandet av framtida portar i Göta älvs mynning utreds (yrkande 1) och att det tas fram en handlingsplan med prioriteringsordning och tidsbestämda åtgärder för hela Göta älvdalen (yrkande 2).

Katarina Luhr m.fl. (MP) föreslår i kommittémotion 2023/24:903 yrkande 38 att finansieringen för skydd mot stigande hav ses över och i yrkande 39 att statens ansvar för finansiering och genomförande av yttre portar i Göteborg och åtgärder i andra städer som kan drabbas av de stigande havsnivåerna utreds skyndsamt.

Bakgrund

Tidigare behandling

I betänkande 2022/23:FöU7 såg utskottet positivt på regeringens arbete med förebyggande åtgärder mot översvämningar, skred och andra naturolyckor och på den delegation som arbetar för skredsäkring längs Göta älv. Det särskilda

anslag som skapats för ändamålet sågs som ett viktigt komplement till det redan befintliga anslaget till förmån för förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor. Sammantaget ansåg utskottet att det redan vid den aktuella tidpunkten fanns förutsättningar för Göteborg och andra kommuner att förebygga översvämningar och andra naturolyckor med hjälp av åtgärder de anser att det finns behov av, t.ex. genom att utreda särskilda aspekter av problematiken. MSB:s metodstöd m.m. framhölls också som fortsatt viktigt i sammanhanget. Utskottet såg sålunda inte någon anledning att vid tillfället föreslå ytterligare åtgärder i fråga om översvämningar och skred, t.ex. i frågan om portar i Göta älvs mynning. Den aktuella motionen avstyrktes. Liknande motioner behandlades förenklat i betänkandena 2020/21:F6U7 och 2021/22:F6U7 samt i betänkandena 2019/20:F6U7 och 2018/19:F6U7.

Pågående arbete

Statens geotekniska institut (SGI) ska bidra till att de risker som är förknippade med ras, skred och stranderosion minskar genom att stödja andra myndigheter, utveckla kunskapen inom området och samordna olika aktörers intressen. SGI har bl.a. i uppgift att minska risken för ras och skred längs Göta älv. Detta arbete görs tillsammans med Delegationen för Göta älv som inrättades 2018 som ett särorgan vid myndigheten. Delegationen samlar ledamöter från kommunerna längs älven, regioner och statliga myndigheter bl.a. MSB, Trafikverket, Sjöfartsverket och Vattenfall Vattenkraft AB. Delegationen ska tillföra kunskap om områden längs älven, bidra till att planera arbetet med skredsäkring, ge råd och hjälpa till att bedöma vilka ras- och skredsäkrande insatser som ska få statliga bidrag. Från och med december 2020 finansierar delegationen konkreta geotekniska åtgärder längs älven med upp till hela kostnaden. Syftet är att genomföra stabilitetsförbättrande åtgärder som minskar sannolikheten för ras och skred i områden med förhöjd risk. SGI:s arbete med stranderosion omfattar bl.a. kartering av sårbara kustområden.

Vid sidan om SGI arbetar även MSB och Statens geologiska undersökning (SGU) med frågor kopplade till skred och erosion. MSB erbjuder olika former av metodstöd och har t.ex. tagit fram en handbok för kommuner om ras och skred. MSB förser även landets kommuner och länsstyrelser med kartor över bebyggda områden där det finns risk för ras, skred och slamströmmar. På webbplatsen [översvamningsportalen.se](https://oversvamningsportalen.se) samlas MSB:s alla översvänningskarteringar, för 100- och 200-årsflöden samt för det beräknade högsta flödet, som tagits fram av myndigheten för att stödja kommuner och länsstyrelser i deras planeringsarbete. På webbplatsen finns även t.ex. hot- och riskkartor, skyfallskarteringar och kartor för Göta älv. Kommuner kan söka statsbidrag hos MSB för att finansiera förebyggande åtgärder.

Regeringen bedömde för övrigt redan i budgetpropositionen för 2020 (prop. 2019/20:1) att de olika besluts- och planeringsunderlag som hade tagits fram med finansiering från anslaget 1:10 Klimatanpassning hade bidragit till ökad kunskap om bl.a. risken för ras, skred och översvämningar och bättre hantering

av konsekvenser av skyfall. Delegationen för Göta älv och möjligheten till statlig delfinansiering bedömdes kunna påskynda ras- och skredsäkringsarbetet längs älven.

I budgetpropositionen för 2024 (prop. 2023/24:1 utg.omr. 20) anges att det 2022 beviljades totalt 7 miljoner kronor i bidrag för skredsäkring längs Göta älv. För 2024 är anslagsnivån för anslaget 1:19 Åtgärder för ras- och skredsäkring längs Göta älv satt till 115 miljoner kronor. Anslaget får användas till utgifter för ras- och skredsäkring längs Göta älv samt till Delegationen för Göta älv. Anslaget får användas som statsbidrag inom dessa områden och även för de administrativa utgifter som insatserna medför.

När det gäller anslaget 2:2 Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor framgår av budgetpropositionen för 2024 (prop. 2023/24:1 utg.omr. 6) att MSB under 2022 fördelade drygt 231 miljoner kronor från anslaget. Under 2023 ökade emellertid utbetalningarna från anslaget kraftigt och uppgick enligt MSB:s årsredovisning för 2023 (MSB2269) till 482 miljoner kr. MSB har vidare utarbetat särskilda riktlinjer för bedömningen av risk och har utvecklat en e-tjänst som ska underlätta för kommuner att söka bidrag från anslaget. MSB:s riktlinjer för bedömningen av ansökningar om statsbidrag till kommuner för förebyggande åtgärder mot naturolyckor bidrar till en mer ändamålsenlig användning av anslaget, enligt regeringen.

I budgetpropositionen för 2024 understryker regeringen att kommuner har ett grundläggande ansvar för att vidta förebyggande åtgärder mot naturolyckor. För att kommuner ska kunna beviljas statlig ersättning för projekt för förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor som har högre totala kostnader och löper över längre tid föreslogs i budgetpropositionen för 2024 att regeringen ges bemyndigande att ingå större ekonomiska åtaganden än tidigare år. Utskottet föreslog riksdagen att besluta i enlighet med regeringens förslag och riksdagen följde utskottets förslag (bet. 2023/24:FöU1, rskr. 2023/24:74).

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill återigen framhålla att det ser positivt på regeringens arbete med förebyggande åtgärder mot ras, skred, erosion och andra naturolyckor samt på den verksamhet som den delegation som arbetar för skredsäkring längs Göta älv utför. De olika möjligheter som finns för statlig finansiering av förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor bör enligt utskottet kunna påskynda säkringsarbetet längs älven för olika naturolyckor.

Sammantaget anser utskottet att det finns förutsättningar för Göteborg och andra kommuner att redan nu förebygga ras, skred, översvämningar och andra naturolyckor. Utskottet ser sålunda inte någon anledning för närvarande att föreslå ytterligare åtgärder i fråga om stigande havsnivåer och säkerhet i och kring Göta älv. Motionsyrkandena avstyrks.

Rymdsäkerhet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om rymdsäkerhet.
Jämför reservation 8 (SD).

Motionen

Aron Emilsson m.fl. (SD) föreslår i kommittémotion 2023/24:478 yrkande 4 att hot mot verksamhet i rymddomänen ska uppmärksammas och tas i ökat beaktande.

Bakgrund

Pågående arbete

I budgetpropositionen för 2024 (prop. 2023/24:1 utg.omr. 6) anger regeringen att rymdens ökade betydelse för försvar och säkerhet samt dess koppling till kritiska beroenden innebär att rymden får en allt större roll i totalförsvaret. En nationell försvars- och säkerhetspolitisk strategi för rymden är under framtagande i Regeringskansliet. Den nya rymdstrategin kommer att anta ett totalförsvarsperspektiv. Strategin ska enligt regeringen säkerställa att Sveriges försvars- och säkerhetspolitiska intressen tillgodoses inom den svenska rymdpolitiken genom ett helhetsgrepp om svensk rymdpolitik och det framväxande totalförsvaret. Samordning sker med det pågående arbetet i Regeringskansliet med en ny nationell säkerhetsstrategi, dessutom ska EU:s rymdstrategi för säkerhet och försvar från 2023 beaktas i arbetet. Avsikten är att presentera den nya rymdstrategin under sommaren 2024.

Vidare pågår arbetet med att ta fram en ny svensk rymdlag. Utredningen En ny rymdlag (SOU 2021:91) remitterades våren 2022 och bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Rymdlagsutredningen redovisar i sitt betänkande en översyn av rymdlagen och den anslutande rymdförordningen. I betänkandet lämnas ett antal förslag som syftar till att åstadkomma en långsiktigt hållbar reglering av rymdverksamheten som står i samklang med internationella regelverk och nationella säkerhetsbehov och som skapar förutsägbarhet och goda förutsättningar för näringsliv och forskning.

Den 10 mars 2023 presenterades EU:s rymdstrategi för säkerhet och försvar. EU:s rymdstrategi är en manifestation av EU:s ambition att stärka EU:s strategiska position och oberoende i rymddomänen, bättre skydda rymdtillgångar, försvara intressen, samt avskräcka från fientlig verksamhet i rymden. En utökad försvars- och säkerhetspolitisk dimension i rymdpolitiken ska göra EU mer kapabelt att möta den ökande konkurrensen och konfliktpotentialen i rymden. Strategin är utformad utifrån fem pelare som täcker en bredd av initiativ. Som exempel kan nämnas att den första pelaren innehåller en översikt av hotbilden i rymden och beskriver även olika typer av

rymdförnekande förmågor som används för att avskräcka och vilseleda motståndare, förhindra och försvåra tillgång till rymdtjänster samt även förstöra en motståndares rymdinfrastruktur. För att bidra till en gemensam förståelse av hotbilden i rymden kommer den höga representanten, med hjälp av den gemensamma kapaciteten för underrättelseanalys (Single Intelligence Analysis Capacity) att sammanställa en sekretessbelagd årlig analys av hotbilden i rymden.

Regeringen anser att EU:s rymdstrategi är ett säkerhetspolitiskt instrument som stärker EU:s trovärdighet som rymdaktör på den globala arenan. Regeringen välkomnar att strategin erkänner den strategiska betydelsen av rymden och att den förhåller sig till de utmaningar som finns. Det ligger i Sveriges och EU:s intresse att samverka med likasinnade strategiska partner för att möta utmaningarna i rymddomänen, enligt regeringen. Vidare ser regeringen positivt på samverkan mellan EU och Nato och förespråkar samarbete inom rymd, säkerhet och försvar där så är möjligt för att undvika duplicering. Rymdbasen Esrange, som ägs och drivs av Svenska rymdaktiebolaget, beskrivs som en strategiskt viktig resurs som kan bidra till EU:s kapacitet att skjuta upp satelliter i rymden.

Utskottets ställningstagande

Utskottet instämmer i regeringens syn på rymdens ökade betydelse för Sveriges försvar och säkerhet och välkomnar därför att regeringen avser att presentera en försvars- och säkerhetsstrategi för rymdfrågor under 2024. Utskottet anser att regeringens pågående arbete är i linje med motionärernas intentioner och därmed avstyrks det aktuella yrkandet.

Kustbevakningen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkandena om Kustbevakningen.
Jämför reservation 9 (S, C) och 10 (MP).

Motionerna

Emma Berginger m.fl. (MP) föreslår i kommittémotion 2023/24:2450 yrkande 49 förstärkningar till Kustbevakningen och Tullverket för att kunna samarbeta och svara upp mot den breddade hotbilden mot Sverige.

Mikael Larsson m.fl. (C) föreslår i kommittémotion 2023/24:2456 yrkande 44 att Kustbevakningens decentraliserade organisation vidmakthålls för att vara en resurs för hela landet.

Bakgrund

Tidigare behandling

I betänkande 2022/23:FöU7 underströk utskottet än en gång vikten av Kustbevakningens (KBV) mångfasetterade arbete, t.ex. i fråga om det civila och militära försvaret till sjöss, men även i fråga om bidragen till den europeiska gräns- och kustbevakningsbyrån (Frontex). Utskottet fann det glädjande att myndigheten hade tillförts nya medel för nödvändig personaluppbyggnad och tillgänglighet av fartyg och flygplan för att säkerställa nödvändig sjöoperativ förmåga i såväl fred som under höjd beredskap och ytterst krig. Utskottet såg också positivt på att KBV tilldelats ytterligare befogenheter när det gäller brottsbekämpning och ordningshållning till sjöss genom den nya kustbevakningslagen (2019:32), bl.a. i samverkan med Tullverket. Utskottet framhöll att KBV även i fortsättningen är en viktig beredskapsmyndighet inom ramen för den reform som genomfördes med start den 1 oktober 2022 med nya beredskapsmyndigheter, beredskapssektorer m.m. för att förtydliga lednings- och ansvarsförhållandena i det svenska systemet. Sammantaget fann utskottet att riksdagen och regeringen nyligen gett KBV ytterligare möjligheter att utveckla sin verksamhet och stärka sin närvaro i hela landet och såg vid det aktuella tillfället inte skäl för riksdagen att besluta om ytterligare åtgärder i fråga om myndighetens verksamhet. De aktuella motionsyrkandena avstyrktes med det anförda.

Pågående arbete

KBV är utpekad beredskapsmyndighet sedan oktober 2022. Inom det civila försvaret har KBV tillsammans med berörda aktörer börjat etablera närmare samverkan inom de nya beredskapssektorerna Ordning och säkerhet samt Räddningstjänst och skydd av civilbefolkningen. Inom det militära försvaret har KBV och Försvarsmakten, inom ramen för myndigheternas överenskommelse, etablerat närmare samverkan för att KBV bättre ska kunna stödja Försvarsmakten med bl.a. sjöövervakning och transporter till sjöss.

I budgetpropositionen för 2024 (prop. 2023/24:1 utg.omr. 6) bekräftar regeringen att KBV har stärkt sin samverkan med flera aktörer inom såväl sjöövervakning som räddningstjänst, bl.a. Polismyndigheten, Tullverket och MSB. Även samverkan med Försvarsmakten har stärkts och myndigheterna har haft ökad informationsdelning för att säkerställa gemensamma lägesbilder till sjöss. Ett exempel är den omfattande operationen med anledning av läckorna på gasledningarna Nordstream 1 och 2. KBV ansvarade för sjöövervakningen i det berörda området och delade lägesbilder med ett stort antal aktörer samt biträdde berörda myndigheter i deras utredning om brott. I övrigt har myndigheten bedrivit sin ordinarie verksamhet till sjöss och i luften med förhöjd vaksamhet. Regeringen framhåller i budgetpropositionen att KBV:s räddningstjänst till sjöss och sjöövervakning har genomförts i god samverkan och sammantaget har bidragit till att såväl rädda liv som att

begränsa skador på maritim miljö. Den nära samverkan som myndigheten har med andra aktörer ger ökad samhällsnytta, enligt regeringen.

Av budgetpropositionen för 2024 framgår även att KBV inom området räddningstjänst genomförde 38 miljöräddningsoperationer under året, vilket var något färre än föregående år. Insatserna gällde främst oljeutsläpp eller risk för oljeutsläpp. Därutöver har myndigheten deltagit i 220 sjöräddningsinsatser, vilket var på samma nivå som föregående år. Inom området sjöövervakning med brottsbekämpning och ordningshållning till sjöss genomförde KBV under året drygt 48 900 kontroller till sjöss inom områdena fiske, farligt gods, tull, sjötrafik och gräns vilket var i nivå med 2021. Myndigheten genomförde även självständigt drygt 680 brottsutredningar under 2022 vilket var något fler än föregående år.

Regeringen uppger att KBV i samverkan med andra berörda myndigheter har stärkt sin miljöräddningstjänstförmåga i Väneren, Vättern och Mälaren men att regeringen ser allvarigt på att KBV inte fullt ut har kunnat upprätthålla sin beredskap för miljöräddningstjänst. Regeringen följer utvecklingen noga. Utmaningarna beror enligt KBV på ett fortsatt ansträngt personalläge, vilket har påverkat den operativa uthålligheten och förmågan att genomföra omfattande samtidiga insatser om ett sådant behov skulle uppstå. KBV:s anslag för 2022 ökade emellertid och myndigheten har börjat rekrytera och utbilda nya medarbetare, främst inom sjöoperativ verksamhet.

Utskottets ställningstagande

På samma sätt som utskottet uttryckt flera gånger tidigare vill det än en gång understryka vikten av KBV:s mångfasetterade arbete. Utskottet vill särskilt framhålla myndighetens insats under den omfattande operationen med anledning av läckorna på gasledningarna Nordstream 1 och 2, när KBV ansvarade för sjöövervakningen i det berörda området och delade lägesbilder med ett stort antal aktörer samt biträdde brottsutredningen.

Utskottet finner det glädjande att regeringen bekräftar att KBV har stärkt sin samverkan med flera aktörer inom sjöövervakning och räddningstjänst, bl.a. Polismyndigheten, Tullverket och MSB, och inom militärt försvar med Försvarsmakten. Utskottet ser fortfarande positivt på att KBV 2019 tilldelades ytterligare befogenheter när det gäller brottsbekämpning och ordningshållning till sjöss genom den nya kustbevakningslagen, bl.a. i samverkan med Tullverket. KBV fortsätter också att vara en viktig beredskapsmyndighet i det civila beredskapssystemet. I likhet med regeringen bedömer utskottet att den, sedan oktober 2022, etablerade myndighetsstrukturen för krisberedskap och civilt försvar innebär en tydligare roll- och ansvarsfördelning mellan aktörerna på området.

Sammantaget finner utskottet att riksdagen och regeringen har gett relevanta myndigheter möjligheter att utveckla sin verksamhet, samarbeta med andra aktörer och stärka sin närvaro i hela landet. Utskottet ser därför inte skäl

för riksdagen för närvarande att besluta om ytterligare åtgärder i fråga om myndighetens verksamhet. De aktuella motionsyrkandena avstyrks därmed.

Statens haverikommission

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om Statens haverikommission.

Motionen

Boriana Åberg (M) anför i motion 2023/24:741 att kravet på domarerfarenhet i förordningen (2007:860) med instruktion för Statens haverikommission ska avskaffas. Förordningen säger att säkerhetsutredningar ska ledas av myndighetschefen eller av en haveriutredare som är jurist och har domarerfarenhet samt att generaldirektören ska vara jurist och ha domarerfarenhet.

Bakgrund

Tidigare behandling

I betänkande 2018/19:FöU7 underströk utskottet hur centralt det är att Statens haverikommission gör kompetenta juridiska överväganden när ansvaret för olyckor bedöms. Enligt gällande lagstiftning ska undersökningar och säkerhetsutredningar därför ledas av myndighetschefen eller av en haveriutredare som är jurist och har domarerfarenhet. Utskottet delade i grunden den uppfattningen och hade inget underlag för att föreslå några ändringar. Den aktuella motionen avstyrktes sålunda. Ett yrkande med samma lydelse behandlades i betänkande 2019/20:FöU7. Motionen avstyrktes.

Gällande ordning

I 1 § förordningen (2007:860) med instruktion för Statens haverikommission anges: ”Statens haverikommission genomför undersökningar enligt lagen (1990:712) om undersökning av olyckor och samverkar med berörda myndigheter i deras olycksförebyggande verksamhet. Haverikommissionen samverkar även med myndigheter och organisationer i andra länder i frågor som ligger inom myndighetens verksamhetsområde.”

I samma paragraf anges vidare: ”Haverikommissionen är behörig myndighet för säkerhetsutredningar enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 996/2010 av den 20 oktober 2010 om utredning och förebyggande av olyckor och tillbud inom civil luftfart och om upphävande av direktiv 94/56/EG.”

Enligt 4 § ska minst en av haveriutredarna vid myndigheten vara jurist och ha domarerfarenhet. De undersökningar och säkerhetsutredningar som avses i 1 § leds av myndighetschefen eller av en haveriutredare som är jurist och har

domarerfarenhet (6 §). Enligt 10 § ska generaldirektören vara jurist och ha domarerfarenhet.

Utskottets ställningstagande

På samma sätt som utskottet uttryckte i betänkande 2019/20:FöU7 vill det än en gång understryka att Statens haverikommissions utredningar inte syftar till att fördela skuld eller ansvar. Enligt instruktionen för myndigheten har regeringen valt att ange att undersökningar och säkerhetsutredningar ska ledas av myndighetschefen eller av en haveriutredare som är jurist och har domarerfarenhet. Utskottet gör ingen annan bedömning än regeringen. Motionen avstyrks.

SOS Alarm

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkandena om SOS Alarm.
Jämför reservation 11 (SD).

Motionerna

Sven-Olof Sällström m.fl. (SD) föreslår i kommittémotion 2023/24:779 yrkande 5 att möjligheten att omvandla SOS Alarm till en myndighet ska ses över.

Thomas Ragnarsson (M) föreslår i motion 2023/24:2104 att en utredning om att omvandla SOS Alarm till en myndighet ska övervägas.

Bakgrund

Tidigare behandling

Utskottet underströk i betänkande 2022/23:FöU7, liksom flera gånger tidigare, vikten av att den enskilde får en säker och effektiv hjälp i en nödsituation. Utskottet välkomnade därför de utredningar som hade gjorts och att regeringen hade tillfört extramedel till SOS Alarms verksamhet. Utskottet emotsåg den då pågående översynen av bolagets uppgifter i ägaranvisningen. Det ansågs också positivt att även förmågan att planera för och upprätthålla alarmering under höjd beredskap och krig skulle ses över. Utskottet betonade emellertid att det var en källa till oro att antalet inkommande 112-samtal ökade och att hög personalomsättning och hög sjukfrånvaro rådde hos SOS Alarm, vilket sammantaget gjorde att medelsvarstiden för nödsamtal stigit. Utskottet förutsatte att regeringen skulle se över möjligheterna att genomföra relevanta förslag från SOS Alarm för att säkerställa att verksamheten omfattas i Totalförsvarsplaneringen. Motionsyrkandet avstyrktes med det anförda.

Genomförda utredningar

Det har tidigare uttryckts från regeringshåll att samhällets alarmeringstjänst behöver bli bättre samordnad för att möjliggöra effektiva hjälpinsatser vid nödsituationer. Mot denna bakgrund tillsatte regeringen dels Alarmeringstjänstutredningen 2011 (SOU 2013:33), dels utredningen En samordnad alarmeringstjänst 2015 (SOU 2018:28), den s.k. 112-utredningen. Den senare utredningen skulle bl.a. analysera och föreslå hur samhällets alarmeringstjänst kunde samordnas och organiseras på ett bättre sätt. Förslagen tog sikte både på hur den nationella alarmeringsfunktionen ska vara reglerad, organiserad och finansierad, på ansvarsfördelningen inom alarmeringen samt på hur digitaliseringen ska användas för att göra tekniken till ett verksamt stöd i arbetet. Utredningen angav att den nationella alarmeringsfunktionen kan organiseras i både myndighets- och bolagsform.

I budgetpropositionen för 2020 (prop. 2019/20:1, utg.omr. 6) konstaterade regeringen att sedan Alarmeringstjänstutredningen tillsattes hade flera regioner valt att starta egna larmcentraler som på egen hand hanterar prioritering och dirigering av prehospitala vårdresurser. Denna utveckling inom alarmeringsområdet förändrade enligt regeringen emellertid inte SOS Alarms centrala uppgift att ta emot anrop till 112 och att förmedla information från dessa anrop till berörda hjälporgan. SOS Alarm sköter även alarmeringsverksamheten helt eller delvis för de regioner och kommuner som har ett sådant behov, utifrån separata avtal. Genom SOS Alarms verksamhet säkerställs därmed att det finns en samhällelig funktion för att ta emot anrop till 112.

I budgetpropositionen för 2021 (prop. 2020/21:1 utg.omr. 6) gjorde regeringen den samlade bedömningen att den framtida utvecklingen av samhällets alarmeringsverksamhet borde genomföras inom ramen för det nuvarande, och sedan lång tid etablerade, systemet för hantering av larm till nödnumret 112. Regeringen ansåg att det inte fanns något behov av att ytterligare behandla de betänkanden som hade lämnats av Alarmeringstjänstutredningen och av 112-utredningen. Den nivå på ersättning som gällde 2020, och som var ett resultat av tillfälliga förstärkningar av anslaget 2018–2020, föreslogs bli permanent från 2021 för att ge SOS Alarm goda planeringsförutsättningar att klara sitt uppdrag enligt avtalet med staten.

Pågående arbete

I budgetpropositionen för 2024 (prop. 2023/24:1 utg.omr. 6) anges att antalet inkommande samtal till 112 har fortsatt att öka. SOS Alarm hade under 2022 drygt 4 miljoner inkommande anrop till nödnumret 112 vilket är en ökning med 23 procent sedan 2015. Totalt besvarades 3,3 miljoner samtal, varav 70 procent ledde till insatser från samhällets hjälporgan vilket är i nivå med föregående två år. Medelsvarstiden för nödsamtal steg under 2022 från 15,4 till 25,6 sekunder. En trend har varit att svarstiden varierar kraftigt beroende på säsong med betydande ökning under sommarmånaderna. Under året har

också bolagets personalomsättning liksom sjukfrånvaro fortsatt att öka. För att sänka svarstiderna har bolaget under året påbörjat en större satsning på att anställa fler larmoperatörer. Regeringen uttrycker att de fortsatt mycket långa och ökande medelsvarstiderna för nödsamtal till 112 är ett allvarligt problem. SOS Alarm har tillförts extra medel under 2020–2023 men utvecklingen har fortsatt att vara negativ. Bolagets åtgärder under samma period har inte resulterat i kortade svarstider.

I höständringsbudgeten för 2023 (prop. 2023/24:2) föreslår regeringen att ersättningen till SOS Alarm Sverige AB ökas med 37,5 miljoner kronor under 2023. Kostnaderna för alarmeringsverksamheten har enligt regeringen blivit högre än vad som tidigare beräknats, vilket bl.a. annat beror på att arbetet med att rekrytera och utbilda nya larmoperatörer har krävt mer resurser än väntat.

År 2022 inleddes ett målprojekt mellan berörda departement (Försvars- och Finansdepartementet), SOS Alarm och Sveriges Kommuner och Regioner för att se över bolagets uppgifter i ägaranvisningen. Projektet är nu avslutat och vid en extra stämma hösten 2023 beslutades om nya ekonomiska mål och om en ny ägaranvisning. Enligt uppgifter från Regeringskansliet rör de beslutade ändringarna inte frågor om samverkan med andra myndigheter kring kris och totalförsvar.

MSB är sektorsansvarig myndighet för beredskapssektorn Räddningstjänst och skydd av civilbefolkningen, som bl.a. omfattar samhällets alarmeringsförmåga. SOS Alarm är adjungerade i sektorn. Vidare har MSB enligt sin instruktion i uppgift att utöva tillsyn över och kontroll av att SOS Alarm uppfyller åtagandena i alarmeringsavtalet och årligen rapportera till regeringen. Samhällets alarmeringsförmåga tas också upp i MSB:s redovisning Framåtanda – en prioritering för åtgärder för att stärka det civila försvaret från oktober 2023 (publ. MSB2263). I rapporten anges MSB:s bedömning av prioriterade åtgärder enligt olika ekonomiska ambitionsnivåer. Satsningar för stärkt uthållighet och robusthet i samhällets alarmeringsförmåga nämns som en del av sektorn Räddningstjänst och skydd av civilbefolkningen.

Riksrevisionen inledde 2023 en granskning av statens genomförande av 112-tjänsten. Granskningen skulle svara på om staten och SOS Alarm ser till att larm till nödnumret 112 behandlas effektivt. Fokus låg bl.a. på om hjälpsökande i hela landet har möjlighet att alltid snabbt komma i kontakt med rätt hjälporgan, samt om tillsyn och utvecklingsarbete fungerar som det ska. Granskningen presenterades i en rapport i december 2023. I sin rapport rekommenderar Riksrevisionen regeringen att ta fram förslag till författningsreglering av alarmeringstjänsten som främjar måluppfyllelse, stärker tillsynen och förtydligar ansvarsfördelningen mellan SOS Alarm och berörda aktörer. I avvaktan på detta rekommenderas regeringen dessutom bl.a. att se över MSB:s tillsynsuppdrag och komplettera det med tydligare och mer omfattande rapporteringskrav på SOS Alarm samt att utnyttja befintliga möjligheter att kräva ändamålsenliga underlag från SOS Alarm. Regeringen har aviserat en

skrivelse till riksdagen under våren 2024 med anledning av Riksrevisionens rapport.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill än en gång betona vikten av att den enskilde får en säker och effektiv hjälp i en nödsituation. I likhet med regeringen ser utskottet därför allvarligt på att medelsvarstiderna för nödsamtal till 112 fortsätter att vara långa och ökande och välkomnar att regeringen tillfört extramedel till verksamheten. Utskottet noterar att regeringen har aviserat en skrivelse till riksdagen under våren 2024 med anledning av Riksrevisionens granskning av statens genomförande av 112-tjänsten. I avvaktan på skrivelsen ser utskottet inte skäl att föreslå några ytterligare åtgärder för tillfället. Motionsyrkandena avstyrks därmed.

Räddningstjänsten

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden om räddningstjänstens utveckling.

Jämför reservation 12 (S, C).

Motionerna

David Perez (SD) föreslår i motion 2023/24:278 att det ska utredas hur märkningen av privatbostäder eller flerbostadshus där det finns gasflaskor kan göras bättre i syfte att minimera risker för räddningspersonal.

Mattias Eriksson Falk och Roger Hedlund (båda SD) föreslår i motion 2023/24:2130 att regionerna ska ansvara för räddningstjänsten (yrkande 1) och att regeringen ska förena ansvarsförändringen med krav på att säkerställa brandstationer på mindre orter (yrkande 2).

Mikael Larsson m.fl. (C) föreslår i kommittémotion 2023/24:2456 att räddningstjänsten behöver utvecklas för en likvärdig tillgång över hela landet (yrkande 24) och att det ska bli enklare och billigare för räddningstjänster att använda drönare (yrkande 26). Motionärerna föreslår även ett nytt elektroniskt kommunikationssystem för robusta och tillgängliga elektroniska kommunikationer (yrkande 42).

Muharrem Demirok m.fl. (C) föreslår i partimotion 2023/24:2457 yrkande 45 att det ska bli lättare för räddningstjänsten att få använda drönare.

Peter Hultqvist m.fl. (S) föreslår i kommittémotion 2023/24:2564 yrkande 53 att landets räddningstjänster ska stärkas och i yrkande 56 att det ska bli enklare för räddningstjänsterna att använda drönare.

Bakgrund

Tidigare behandling

I betänkande 2022/23:FöU7 framförde utskottet att det fortfarande ansåg att den kommunala räddningstjänsten ska kunna bedrivas på ett så likvärdigt, effektivt och säkert sätt som möjligt i hela landet. I detta avseende är det arbete centralt som regeringen och MSB bedriver i fråga om en effektivare kommunal räddningstjänst, personalförsörjning och utbildning men också i fråga om förbättringar när det gäller att rekrytera och behålla deltidsbrandmän som bär upp en stor del av räddningstjänstens verksamhet. Dessutom är arbetet med jämställdhet och mångfald viktigt i sammanhanget. I fråga om drönare konstaterade utskottet att dessa kan användas på många olika sätt inom den kommunala räddningstjänsten för en effektivare och säkrare verksamhet.

Utskottet noterade bl.a. MSB:s uppfattning om att en förenkling av byråkratin skulle välkomnas, dock utan att äventyra luftrumssäkerheten. Utskottet noterade emellertid också det utredningsarbete Transportstyrelsen genomfört och de åtgärder som regeringen vidtagit, vilket bl.a. inneburit att Sverige, i likhet med EU, den 1 januari 2021 införde nya regler för drönare för att underlätta utvecklingen av dessa och samtidigt behålla den höga säkerheten i takt med att trafiken ökar. Utskottet avsåg att fortsätta att följa frågan, men var vid det aktuella tillfället inte berett att föreslå några åtgärder på området. Mot bakgrund av alla de åtgärder som regeringen, MSB m.fl. hade vidtagit fann utskottet inte skäl att vid det aktuella tillfället vidta några ytterligare åtgärder för räddningstjänstens utveckling, personalförsörjning, utbildning eller för drönare. Samtliga motionsyrkanden avstyrktes.

I fråga om kommunikationssystem instämde utskottet i betänkande 2021/22:FöU7 med regeringen om att mobila system för både tal- och datakommunikation är en förutsättning för att aktörer inom allmän ordning, säkerhet, hälsa och försvar ska kunna utföra sina samhällsviktiga uppdrag på ett effektivt sätt. Arbetet med att utveckla nästa generation av Rakel välkomnades därför av utskottet för att samhällsviktiga aktörer ska kunna ges väsentligt förbättrade förutsättningar att leda och genomföra operativ verksamhet samt kunna samverka med varandra för att minska förluster av liv och hälsa samt egendom. Utskottet såg mot bakgrund av det anförda inte skäl att vidta några ytterligare åtgärder för tillfället. Motionsyrkandena om systemet Rakels utveckling avstyrktes.

Pågående arbete

Räddningstjänstens utveckling

I höständringsbudgeten för 2023 (prop. 2023/24:2) föreslår regeringen att anslaget för ersättning till räddningstjänst ökas med 10 miljoner kronor. Bakgrunden är att utgifterna för ersättning för räddningstjänst har blivit högre än vad som tidigare beräknats för 2023. Det beror bl.a. på räddningsinsatserna vid skogsbränder under försommaren.

Regeringen föreslår i budgetpropositionen för 2024 (prop. 2023/24:1, utg.omr. 6) ett tillskott på 40 miljoner kronor till MSB för att stärka den kommunala räddningstjänstens förmåga att agera under höjd beredskap och krig. I budgetpropositionen för 2024 föreslår regeringen dessutom att bidragen till kommunernas och regionernas arbete med krisberedskap och civilt försvar ska öka med 100 miljoner kronor årligen fr.o.m. 2024. Därutöver kommer bidragen till följd av tidigare beslut att ökas med 50 miljoner kronor, genom medel som sattes av i totalförsvarspropositionen 2020 (prop. 2020/21:30). Det innebär enligt regeringen att bidragen till kommunernas och regionernas arbete med krisberedskap och civilt försvar sammantaget ökar med ca 25 procent. Medlen fördelas och betalas ut av MSB. Ökningen kommer att fördelas så att bidragen till kommunerna ökas med 130 miljoner kronor till totalt 649 miljoner kronor 2024 och att bidragen till regionerna ökas med 20 miljoner kronor till totalt 105 miljoner kronor 2024.

Regeringen gav i april 2023 en särskild utredare i uppdrag att göra överväganden om kommuners och regioners grundläggande ansvar och huvudsakliga uppgifter inför och under fredstida kriser och höjd beredskap (dir. 2023:51, dir. 2023:179, Fö 2023:02). Den nuvarande regleringen i lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap, förkortad LEH, ska i samband med det ses över. Utredaren ska bl.a. utifrån LEH och dess tillämpning kartlägga och analysera vilket grundläggande ansvar och vilka huvudsakliga uppgifter som kommuner och regioner bör ha i fråga om förberedelser för och verksamhet under fredstida kriser och höjd beredskap, och på grundval av det föreslå en mer ändamålsenlig och utförlig reglering än den i LEH. Syftet med uppdraget är att på sikt förstärka och utveckla kommuners och regioners beredskap. Uppdraget ska redovisas senast den 30 september 2024.

Av MSB:s regleringsbrev för 2024 framgår att myndigheten, inom ramen för sitt ansvarsområde, på en övergripande nivå ska redovisa samhällets samlade förmåga att dels förebygga bränder och andra olyckor, dels genomföra effektiva räddningsinsatser. I redovisningen ska klimatförändringarnas effekter på förekomsten av bränder och naturolyckor beaktas.

Utrustning och arbetsförhållanden

Sveriges nationella kommunikationssystem för samverkan och ledning, Rakel, används bl.a. av polis, räddningstjänst, sjukvård och Försvarsmakten men också av ett stort antal andra myndigheter, energibolag, regionala kollektivtrafikmyndigheter och verksamheter som hanterar farliga ämnen. Alla landets länsstyrelser, kommuner och regioner är också anslutna till Rakel. MSB ansvarar för drift, förvaltning och utveckling av Rakel. Enligt uppgifter från MSB har Rakels nät med omkring 2 000 basstationer en mycket hög tillgänglighet på drygt 99 procent och 82 procent av basstationerna har sju dygns reservkraft. Rakel täcker, enligt MSB, 95 procent av Sveriges yta (undantaget fjällvärlden) och 99,84 procent av Sveriges befolkning. Parallellt med att MSB investerar i och utvecklar nuvarande Rakel pågår även arbete

med regeringsuppdrag om framtidens system. Regeringen har gett MSB och Trafikverket i uppdrag att planera och förbereda vidareutveckling och etablering av Rakel Generation 2 (Rakel G2). I budgetpropositionen för 2024 (prop. 2023/24:1 utg.omr. 6) föreslår regeringen att anslaget för förberedelser för Rakel G2 ska öka med 20 miljoner kronor 2024 till drygt 35 miljoner kronor. Av regleringsbrevet för MSB för budgetåret 2024 framgår att MSB till Regeringskansliet (Försvarsdepartementet) ska lämna en redovisning avseende kommunikationssystemet Rakel senast den 15 september 2024. Redovisningen ska bl.a. innehålla en redogörelse för hur anslutningen till Rakel har utvecklats och bedöms fortsätta att utvecklas samt en bedömning av kommande års avgiftsintäkter respektive kostnader. Även aktuellt antal grundabonnemang per myndighet inom staten ska redovisas.

MSB förvaltar och utvecklar Swedish Government Secure Intranet, som förkortas SGSI, och som är ett avgiftsfinansierat krypterat myndighetsnät. Försvarsmakten hanterar drift och övervakning av nätet. SGSI används för att utbyta information mellan myndigheter i Sverige och i Europa på ett säkert sätt. Enligt MSB fortsätter anslutningsgraden till SGSI att öka och med detta ökar förmågan till säker och robust kommunikation inom krishantering och civilt förvar. MSB är vidare systemägare till Webbaserat informationssystem (WIS). WIS är en portal för samlad lägesbild där anslutna aktörer delar information före, under och efter samhällsstörningar samt vid övningar och samverkan.

Vad gäller drönare anger Transportstyrelsen att verksamheter såsom räddningstjänst och liknande som utförs i statens intresse kan använda drönare. EU:s grundförordning (2018/1139) omfattar inte räddningstjänsten och det gör därför inte heller de europeiska bestämmelserna för drönare. MSB har sedan 2018 arbetat aktivt med frågan om räddningstjänstens möjligheter att använda drönare i sin verksamhet. MSB har publicerat en vägledning som ett stöd i etableringen, Obemannade luftfartyg i kommunal räddningstjänst. Vägledningen är framtagen i samarbete med Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI), Nationella operativa avdelningen (Noa) inom Polismyndigheten och räddningstjänsternas UAS-nätverk. UAS står för Unmanned Aerial System, som på svenska definieras som obemannat luftfartyg och utrustning för att kontrollera det på avstånd. Stockholms brandförsvarens uppger att det redan i nuläget vid många räddningsinsatser används drönare för att skapa en överblicksbild av skadeplatsen. Drönaren kan med sin kamera snabbt förmedla en bild över platsen så att rätt resurser kan sättas in på rätt plats. Detta kan leda till en effektivare insats som bidrar till att rädda liv.

I juli 2023 beslutade regeringen att ge Transportstyrelsen i uppdrag att utreda dels frågeställningar som aktualiseras av användandet av drönare, dels drönares roll i transportsystemet i Sverige (LI2023/02917). Transportstyrelsen ska redovisa uppdraget senast den 30 augusti 2024 till Regeringskansliet (Landsbygds- och infrastrukturdepartementet).

När det gäller hantering av brandfarlig gas och brandfarliga aerosoler framgår det av 3 kap. av MSB:s föreskrifter (MSBFS 2020:1) särskilda krav för bostäder och förvaring för hushåll:

3 § I småhus och i flerbostadshus i ett plan får inte lösa behållare större än 30 liter förvaras eller användas.

4 § Inomhus i flerbostadshus med mer än ett plan får inte lösa behållare större än 5 liter förvaras eller användas.

Under 2023 har MSB beslutat om två föreskrifter inom området brandfarlig vara, föreskrifter (MSBFS 2023:1) om ändring av MSBFS 2013:3 om tillstånd till hantering av brandfarliga gaser och vätskor samt föreskrifter (MSBFS 2023:2) om hantering av brandfarlig vätska. De nya föreskrifterna bedöms bidra till regelförenkling och snabbare tillståndsprocesser samt ge en grund för likvärdig tillsyn över hela landet.

I lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor framgår av 1 § att lagens syfte är att hindra, förebygga och begränsa olyckor och skador på liv, hälsa, miljö eller egendom som kan uppkomma genom brand eller explosion orsakad av brandfarliga eller explosiva varor. Lagen ska även förebygga obehörigt förfarande med varorna. 6 § i samma lag föreskriver aktsamhetskrav:

Den som hanterar, överför, importerar eller exporterar brandfarliga eller explosiva varor ska vidta de åtgärder och de försiktighetsmått som behövs för att hindra, förebygga och begränsa olyckor och skador på liv, hälsa, miljö eller egendom som kan uppkomma genom brand eller explosion orsakad av varorna och för att förebygga obehörigt förfarande med varorna. Aktsamhetskravet omfattar även den som tillhandahåller en explosiv vara på marknaden utan att hantera varan.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser fortfarande att den kommunala räddningstjänsten ska kunna bedrivas på ett så likvärdigt, effektivt och säkert sätt som möjligt i hela landet. Utskottet vill åter framhålla det arbete som regeringen och bl.a. MSB bedriver i fråga om en effektivare kommunal räddningstjänst, vilket bl.a. lett till en starkt förhöjd förmåga att hantera skogsbränder. I fråga om räddningstjänstens utveckling välkomnar utskottet de extra medel som regeringen har tillfört för att stärka den kommunala räddningstjänsten. Utskottet emotser resultatet av utredningen om kommuners och regioners grundläggande ansvar och huvudsakliga uppgifter inför och under fredstida kriser och höjd beredskap, som kan ge förutsättningar att förstärka och utveckla kommuners och regioners beredskap ytterligare.

När det gäller utrustning och arbetsförhållanden vill utskottet understryka vikten av gällande regleringar, inklusive hantering av brandfarliga varor. I övrigt välkomnar utskottet att regeringen har gett MSB och Trafikverket i uppdrag att planera och förbereda vidareutveckling och etablering av nästa generation av Raket för att samhällsviktiga aktörer ska kunna få väsentligt förbättrade förutsättningar att leda och genomföra operativ verksamhet samt kunna samverka med varandra för att minska förluster av liv, hälsa och

egendom. Det är viktigt i sammanhanget att anslaget för förberedelser för Raket G2 ökar 2024. I fråga om drönare konstaterar utskottet att de redan i dag kan användas på många olika sätt inom den kommunala räddningstjänsten. MSB arbetar dessutom sedan flera år aktivt med frågan om räddningstjänstens möjligheter att använda drönare i sin verksamhet och MSB har som ett stöd t.ex. publicerat en vägledning. I övrigt emotser utskottet resultatet av det uppdrag till Transportstyrelsen som regeringen beslutade om i juli 2023 mot bakgrund av det ökande användandet av drönare i Sverige. Uppdraget ska redovisas senare under året.

Mot bakgrund av pågående utredningar och alla de åtgärder som regeringen, MSB m.fl. har vidtagit i fråga om räddningstjänstens utveckling, utrustning och arbetsförhållanden finner utskottet inte skäl att vidta några ytterligare åtgärder på området för tillfället. Samtliga motionsyrkanden avstyrks.

Ny myndighet för näringslivets beredskapsförberedelser

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om en ny myndighet för näringslivets beredskapsförberedelser.

Jämför reservation 13 (S).

Motionen

Peter Hultqvist m.fl. (S) föreslår i kommittémotion 2023/24:2564 yrkande 49 att en ny myndighet för utveckling och uppföljning av näringslivets beredskapsförberedelser ska utredas.

Bakgrund

Pågående arbete

I budgetpropositionen för 2024 (prop. 2023/24:1 utg.omr. 6) skriver regeringen att ökad privat-offentlig samverkan är en förutsättning för att stärka krisberedskapen och det civila försvaret. Det nya tvärsektoriella näringslivsrådet för totalförvar och krisberedskap ska bidra till att utveckla en nära kontakt mellan det offentliga och det privata och är därmed ett viktigt forum i frågor av gemensam vikt, t.ex. när det gäller företagens förutsättningar inom försörjningsberedskapen. Näringslivsrådet inrättades av regeringen i januari 2023 och genomförde fyra möten under 2023. Rådet leds av ministern för civilt försvar och regeringen representeras även av försvarsministern, energi- och näringsministern samt landsbygdsministern. Även Försvarsmaktens överbefälhavare och generaldirektören för MSB ingår i rådet. När det gäller

övriga deltagare uppger regeringen att utgångspunkten varit att skapa en balans mellan arbetsgivarorganisationer, branschorganisationer och arbetstagarorganisationer samt att de nya beredskapssektorerna finns representerade.

I övrigt kan som exempel på näringslivssamverkan nämnas att regeringen i januari 2024 överlämnade propositionen En telesamverkansgrupp för fredstida kriser och höjd beredskap (prop. 2023/24:60) om ett lagförslag som innebär att Post- och telestyrelsen (PTS) ska kunna peka ut de aktörer de anser ska delta i samverkan vid kris när det gäller elektronisk kommunikation. Syftet med en nationell telesamverkansgrupp (NTSG) är att kunna återställa och stödja nationell digital infrastruktur, som är nödvändig för att kunna kommunicera elektroniskt, vid allvarliga störningar eller kris, och gruppen leder enligt regeringen till att näringslivet får en förstärkt roll vid kriser och höjd beredskap.

För att bidra till att stärka samverkan med näringslivet och höja Sveriges försörjningsberedskap anordnar MSB tillsammans med länsstyrelser regionala dialoger. Dialogmötesformen utvärderas löpande och erfarenheterna hjälper till att utveckla metoder för samverkan. Under 2021–2023 genomförde MSB dessutom en riktad satsning på försörjningsberedskap med inriktning på ökad samverkan mellan myndigheter och näringslivet. Till stöd för myndigheterna har MSB tagit fram vägledningen Planering för försörjning av varor och tjänster.

Försvarsberedningen konstaterar i rapporten Kraftsamling – Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret (Ds 2023:34) att näringslivet har en central och grundläggande roll i totalförsvaret men att det hittills har varit svårt att hitta former för att engagera näringslivet i arbetet. Beredningen anser att regeringens näringslivsråd kan ha en viktig roll i att utveckla vägar för ett bredare deltagande från näringslivets sida i totalförvarsarbetet. Försvarsberedningen vill se en återuppbyggnad av ett motståndskraftigt ekonomiskt försvar. Riksdagen och regeringen ska enligt beredningen säkerställa ändamålsenlig författning, föreskrifter och regleringar, inklusive att tydliggöra näringslivets roll i det ekonomiska försvaret. Vidare anför beredningen att upprättandet av ett system för krigsviktiga företag (k-företag) brådskar och därför bör genomföras skyndsamt. Försvarsberedningen föreslår också att det bör övervägas att återupprätta en försörjningskommission för att leda och prioritera försörjningen med industrivaror i höjd beredskap och krig, och att en sådan bör stå under statlig ledning med näringslivet och arbetsmarknadens parter som centrala aktörer.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att näringslivet har en central och grundläggande roll i totalförsvaret men att det hittills har varit svårt att hitta former för att engagera näringslivet i arbetet. Det nyligen inrättade tvärsektoriella näringslivsrådet kan

dock ha en viktig roll i att utveckla ett bredare deltagande från näringslivet i totalförsvsarbetet. Försvarsberedningen har i sin rapportering tagit upp frågan. Utskottet utgår från att den utlovade propositionen om totalförsvarets fortsatta inriktning och utformning kommer att behandla frågan om näringslivets beredskapsförberedelser mer specifikt. Eftersom utskottet inte önskar föregripa dessa arbeten avstyrks motionsyrkandet.

Antalet marina myndigheter

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om antalet marina myndigheter.

Jämför reservation 14 (C).

Motionen

Mikael Larsson m.fl. (C) föreslår i kommittémotion 2023/24:2456 yrkande 43 att möjligheten att minska antalet marina myndigheter ska utredas. Motionärerna anför t.ex. att både sjöpolisen och Kustbevakningen (KBV) har polisiära uppgifter.

Bakgrund

Tidigare behandling

I betänkande 2022/23:FöU7 uttalade försvarsutskottet uppfattningen att alla de myndigheter som var verksamma inom det maritima området hade ett väl utmejslat mandat som var grundat på respektive organisations särskilda karaktär. Samverkan mellan myndigheterna ifråga och ett effektivt resursutnyttjande ansågs mer centralt än antalet myndigheter. Utskottet fann inte skäl att utreda möjligheten att minska antalet marina myndigheter. Det aktuella motionsyrkandet avstyrktes därför.

Pågående arbete

KBV beskriver på sin webbplats att myndigheten har utformat ett arbetssätt som kallas kombinationstanken. Arbetssättet innebär enligt KBV att myndigheten kombinerar sitt grunduppdrag inom beredskap för miljöräddningstjänst där KBV har det utpekade huvudansvaret med att självständigt och på uppdrag av andra myndigheter och organisationer utföra olika insatser kopplat till räddningstjänst, sjöövervakning, brottsbekämpning och krisberedskap. En stor del av KBV:s verksamhet bygger således på att bidra till andra myndigheters uppdrag. Det görs genom att utföra uppgifter till sjöss där andra myndigheter saknar förmåga eller egna resurser. Arbetssättet präglar

hela planeringen och genomförandet av verksamheten. Syftet är att uppnå effektiv resursanvändning och att skapa mervärde för samhället.

KBV samverkar framför allt med Polismyndigheten, Tullverket, Sjöfartsverket, Transportstyrelsen, Havs- och vattenmyndigheten, MSB och Försvarsmakten. Samverkan sker på olika sätt: strategiskt på central nivå, operativt på regional nivå och som genomförandeverksamhet på lokal nivå. Ett exempel på en etablerad samverkan är Sjöövervakningsrådet, som vilar på KBV:s myndighetsinstruktion. Sjöövervakningsrådet omfattar alla de nämnda myndigheterna och samordnar civil sjöövervakning och förmedlar civil sjöinformation. KBV har därutöver en omfattande samverkan med länsstyrelserna, de kommunala räddningstjänsterna och andra råd och organ på nationell basis, t.ex. det myndighetsgemensamma arbetet mot organiserad brottslighet. Inom miljöräddningsuppdraget finns en samverkan med Sjövärnsskåren.

Utskottets ställningstagande

Det aktuella motionsyrkandet rör samma fråga som utskottet har behandlat tidigare under valperioden. Som framgår ovan under rubriken Tidigare behandling gjordes detta i betänkande 2022/23:FöU7. Riksdagen avslog motionsyrkandet i enlighet med utskottets förslag. Utskottet ser ingen anledning att nu göra någon annan bedömning och avstyrker därför motionsyrkandet.

Tillverkning av skyddsutrustning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om en handlingsplan för säkrad tillverkning av skyddsutrustning till befolkningen i Sverige.

Motionen

Sten Bergheden (M) föreslår i motion 2023/24:1416 att möjligheten att ta fram en tydlig och komplett handlingsplan för hur vi kan klara av att tillverka all skyddsutrustning till befolkningen i Sverige vid en katastrof eller pandemi ska övervägas.

Bakgrund

Tidigare behandling

Utskottet har i flera tidigare betänkanden hanterat yrkanden om försörjningsfrågor. I betänkandet 2021/22:FöU7 underströk utskottet återigen det centrala i att Sverige kan säkerställa försörjningen av viktiga varor i en

kris- eller krigssituation, t.ex. livsmedel, drivmedel och läkemedel. Utskottet framhöll även att vid all typ av försörjning av viktiga varor kräver utvecklingen av leveranssäkerheten och krisberedskapen på området en mycket god samverkan mellan ansvariga aktörer i form av kommuner, länsstyrelser, regioner, centrala myndigheter (inklusive Försvarsmakten), företag och branschorganisationer. Av ovan nämnda skäl emotsåg utskottet resultatet av utredningar som pågick liksom etablerandet av ett tvärsektoriellt näringslivsråd. Vidare framhölls att olika myndigheters fortsatta utvecklingsarbete inom området skulle följas av utskottet. Utskottet konstaterade mot denna bakgrund att flera frågor redan var föremål för regeringens och olika utredningars överväganden i enlighet med motionärernas intentioner och att riksdagen inte borde föregripa resultatet av pågående arbete. Utskottet avstyrkte därför samtliga motionsyrkanden inom området.

Pågående arbete

Regeringen anförde i propositionen Totalförsvaret 2021–2025 (prop. 2020/21:30) att den svenska försörjningsberedskapen bör utvecklas och att näringslivet i ökad utsträckning bör involveras i arbetet med att säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna. Frågor om ansvar och metoder för att uppnå försörjningstrygghet såsom lagerhållning i statlig eller privat regi och tillverkningsberedskap är angelägna och komplicerade frågor som behöver analyseras och utredas närmare under kommande år.

I budgetpropositionen för 2024 (prop. 2023/24 utg.omr. 6) framhåller regeringen det tvärsektoriella näringslivsrådet för totalförsvaret och krisberedskap som inrättades i januari 2023. Rådet ska bidra till att utveckla en nära kontakt mellan det offentliga och det privata och beskrivs av regeringen som ett viktigt forum i frågor av gemensam vikt, exempelvis när det gäller företagens förutsättningar inom försörjningsberedskapen. I budgetpropositionen omnämns vidare att det pågår flera utredningar på försörjningsberedskapens område. Bland dessa kan nämnas Ökad försörjningsberedskap för varor och tjänster från industrin (dir. 2022:72). Utredningen ska kartlägga vilka varor och tjänster i Sverige som har väsentlig betydelse för upprätthållandet av samhällsviktig verksamhet eller där allvarliga konsekvenser i övrigt riskerar att uppstå om varan eller tjänsten inte tillgängliggörs. Syftet är att stärka Sveriges förmåga att upprätthålla en nödvändig försörjning och därigenom säkerställa tillgång till samhällsviktiga varor och tjänster vid fredstida krissituationer, höjd beredskap och ytterst krig. I uppdraget ingår det att

- analysera ansvarsfördelningen mellan myndigheter
- föreslå ett utökat samhällsuppdrag när det gäller industriforskning, provning och certifiering
- utreda regeringens möjlighet att besluta om tillfälligt miljötillstånd för samhällsviktig verksamhet
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Utredningen ska lämna sin slutredovisning senast den 31 oktober 2024. Försvarsberedningen uttrycker emellertid i rapporten Kraftsamling (Ds 2023:34) att regeringen behöver finna vägar för att kunna påbörja beredning av centrala slutsatser inom Regeringskansliet redan innan utredningen ifråga är avslutad.

I övrigt kan nämnas att regeringen i november 2023 gav MSB och Tillväxtverket i uppdrag att gemensamt föreslå en sammanhållen funktion för information till företag som kan stödja produktionsomställningen inför och vid framtida krissituationer och höjd beredskap (Fö 2023/01755). Myndigheterna ska även identifiera behov av information som kan uppstå, t.ex. om regelverk, testning och provning, och analysera möjliga behov av dispenser och regel-lättnader. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet senast den 12 december 2024.

I januari 2024 gav regeringen MSB och Socialstyrelsen i uppdrag att tillsammans genomföra en försörjningsanalys av behovet av och tillgången till sjukvårdsprodukter som behövs för att en god vård ska kunna ges även under höjd beredskap och ytterst krig. I uppdraget ingår att ta fram en modell för försörjningsanalys som också ska kunna fungera som underlag för motsvarande arbete inom andra beredskapssektorer för att ge en samlad bild av Sveriges försörjningsberedskap. Enligt regeringen är en robust försörjningsberedskap en av grundpelarna i ett motståndskraftigt civilt försvar och tidsaspekten framhålls som central. Långsiktig planering måste säkerställas, parallellt med prioriteringar för att snabbt bygga förmåga och stärka samhällets motståndskraft. Regeringen framhåller även att det är viktigt att det finns en samlad och uppdaterad kunskap om hur Sveriges försörjningsförmåga ser ut, bl.a. när det gäller varor och tjänster som är nödvändiga för befolkningens överlevnad. Uppdraget ska redovisas senast den 12 december 2024.

I augusti 2023 tog regeringen emot betänkandet En modell för svensk försörjningsberedskap (SOU 2023:50) som är slutredovisningen från Utredningen om nationell samordning av försörjningsberedskapen. Utredningen tillsattes av regeringen 2021. I kommittédirektivet till utredningen framhölls det att vikten av att säkerställa försörjningsberedskapen för framtida kriser hade förtydligats under 2020 och 2021 i samband med pandemin när det särskilt under den inledande fasen rådde global brist på nödvändiga varor som exempelvis personlig skyddsutrustning. I september 2023 remitterades betänkandet till 218 remissinstanser. Remissvaren bereds för närvarande i Regeringskansliet.

När det gäller försörjningsfrågor inom hälso- och sjukvård har bl.a. Socialstyrelsen, Läkemedelsverket och Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket fått en rad olika regeringsuppdrag kopplade till läkemedelsförsörjning. Dessa berör bl.a. kartläggning av produktionskapacitet inom läkemedelsområdet, tillgång på läkemedel och medicintekniska produkter i syfte att förebygga och hantera bristsituationer, identifiera och sammanställa de mest kritiska läkemedlen och därtill tillhörande medicintekniska produkter inför

fredstida kriser, höjd beredskap och krig, och att ta fram underlag för vilka sjukvårdsprodukter som bör omfattas av hälso- och sjukvårdens försörjning. Dessutom kan nämnas Utredningen om hälso- och sjukvårdens beredskap (dir. 2018:77) som har haft i uppdrag att göra en översyn av sektorns beredskap inför och vid allvarliga händelser i fredstid och höjd beredskap. Utredningens uppdrag slutredovisades den 23 februari 2022. Utredningen konstaterar att säkerställandet av nödvändig försörjning av sjukvårdsprodukter (läkemedel, medicintekniska produkter, personlig skyddsutrustning, livsmedel för speciella medicinska ändamål och tillverkningsmaterial) är avgörande för att upprätthålla förmågan inom hälso- och sjukvården i vardag, i fredstida kris och i krig. En ökad robusthet kan enligt utredningen bl.a. uppnås genom att större volymer av kritiska sjukvårdsprodukter lagras i Sverige i nära anslutning till de platser där vården bedrivs.

Regeringen överlämnade i januari 2023 propositionen Vissa frågor om hälso- och sjukvårdens försörjningsberedskap (prop. 2022/23:45). Regeringen föreslog ett förtydligande hälso- och sjukvårdslagen. Där det bedrivs hälso- och sjukvård ska det finnas de sjukvårdsprodukter och den övriga utrustning som behövs för att kunna ge god vård. Regeringen föreslog i propositionen flera åtgärder för att förbättra tillgången på läkemedel och underlätta hanteringen av bristsituationer. Ett förslag var att sanktionsavgifter ska kunna tas ut av företag som inte informerar om kommande brist på läkemedel och stärkt lagerhållning. Lagändringarna syftade till att öka beredskapen i en eventuell kris och förebygga bristsituationer i vardagen. Riksdagen godkände propositionen i april 2023 och lagändringarna trädde i kraft den 1 juli 2023.

Av budgetpropositionen för 2024 (prop. 2023/24:1 utg.omr.6) framgår det att MSB 2022 publicerade en vägledning för att i fred planera för försörjning av varor och tjänster. MSB bedriver utifrån vägledningen ett projekt för erfarenhetsbyte mellan myndigheter som har fått projektfinansiering från anslaget 2:4 Krisberedskap för att på olika sätt genomföra den metod som beskrivs i vägledningen. MSB har även samverkat om försörjningsberedskap med näringslivet inom ramen för konceptet flexibel beredskap och med Norge och Finland inom ramen för projektet Critical Nordic Flows. MSB har under året också utvecklat och konkretiserat sin samverkan med finska Försörjningsberedskapscentralen, bl.a. genom utbyte av lägesbilder.

I rapporten Kraftsamling – Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret (Ds 2023:34) konstaterar Försvarsberedningen att Sveriges beredskap när det gäller att upprätthålla eller ställa om produktion samt skydda och distribuera försörjningsviktiga varor eller tjänster är mycket bristfällig och att möjligheterna att upprätthålla eller ställa om produktion samt säkra och distribuera viktiga varor och tjänster därför behöver förbättras. Försvarsberedningen vill se en återuppbyggnad av ett motståndskraftigt ekonomiskt försvar. Riksdagen och regeringen ska enligt beredningen säkerställa ändamålsenlig författning, föreskrifter och regleringar, inklusive att tydliggöra näringslivets roll i det ekonomiska försvaret. Vidare anför beredningen att upprättandet av ett system för krigsviktiga företag (k-företag)

brådskar och därför bör genomföras skyndsamt. Försvarsberedningen föreslår också att det bör övervägas att återupprätta en försörjningskommission för att leda och prioritera försörjningen med industrivaror i höjd beredskap och krig, och att en sådan bör stå under statliga ledning med näringslivet och arbetsmarknadens parter som centrala aktörer.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill återigen understryka det centrala i att Sverige kan säkerställa försörjningen av viktiga varor i en kris- eller krigssituation. Utskottet vill liksom tidigare även framhålla att det krävs en mycket god samverkan mellan ansvariga aktörer i form av kommuner, länsstyrelser, regioner, centrala myndigheter (inklusive Försvarsmakten), företag och branschorganisationer vid all typ av försörjning av viktiga varor, utveckling av leveranssäkerheten och krisberedskapen på området. Frågor om ansvar och metoder för att uppnå försörjningstrygghet är både angelägna och komplicerade. Det nyligen inrättade tvärssektoriella näringslivsrådet välkomnas av utskottet som instämmer med regeringen att ett näringslivsråd för samverkan och informationsutbyte mellan offentliga och privata aktörer kan underlätta beredskapen både för fredstida kriser och vid krig. Utskottet ser fram emot att följa näringslivsrådets fortsatta arbete. Utskottet ser också positivt på det arbete som sker inom myndigheter och i pågående utredningar samt emotser regeringens beredning av avslutade utredningar. Utskottet anser trots det att Sveriges beredskap när det gäller att upprätthålla eller ställa om produktion samt skydda och distribuera försörjningsviktiga varor eller tjänster behöver utvecklas.

Utskottet konstaterar att flera frågor redan är föremål för regeringens, olika utredningars och Försvarsberedningens överväganden i enlighet med motionärernas intentioner. Riksdagen bör inte föregripa resultatet av det pågående arbetet när det gäller försörjningsberedskap. Utskottet föreslår därför att motionen avstyrks.

Spridningstillstånd för avbildningar från luftfartyg

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkandena om en översyn av kravet på spridningstillstånd för avbildningar från luften av ofarliga objekt.

Motionerna

I motion 2023/24:1633 av Rickard Nordin och Niels Paarup-Petersen (båda C) yrkande 3 föreslås att kravet på spridningstillstånd för avbildningar, såsom filmer, foton och annat, från luften av ofarliga objekt ska avskaffas.

I motion 2023/24:1783 av Rickard Nordin (C) föreslås en översyn av lagstiftningen när det gäller spridningstillstånd för avbildningar av ofarliga objekt från luften för att lagstiftningen ska bli mer ändamålsenlig.

Bakgrund

Gällande ordning

Enligt lagen (2016:319) om skydd för geografisk information är det förbjudet att sprida en sammanställning av geografisk information utan spridningstillstånd. Innan enskilda sprider fotografier, videor och annat material som avbildar Sveriges landområden från luftfartyg såsom drönare, flygplan, helikopter eller luftballong krävs en ansökan om spridningstillstånd från Lantmäteriet. Rör det sig om undersökningar, fotografier och annat material som avbildar förhållanden på eller under havsbotten inom Sveriges territorium krävs en ansökan om spridningstillstånd från Sjöfartsverket.

Syftet med bestämmelsen om spridningstillstånd är att skydda information som är viktig för totalförsvaret. Ansökan om spridningstillstånd är gratis och beräknad handläggningstid är ca tio arbetsdagar, enligt Lantmäteriet. Lantmäteriet beskriver på sin webbplats vilka undantag som finns från kravet på spridningstillstånd. Ansökan om spridningstillstånd behövs exempelvis inte om bilden eller filmen enbart visar en privat bostadsbyggnad med tillhörande tomtmark och anläggningar eller en offentlig plats. Som offentlig plats räknas allmänna vägar, torg, parker och andra platser som i en detaljplan redovisas som allmänna. Det kan också vara exempelvis idrottsplatser, badplatser och friluftsområden som kommunerna anger som offentlig plats i sina lokala ordningsföreskrifter.

Pågående arbete

I juli 2023 beslutade regeringen att ge Transportstyrelsen i uppdrag att utreda dels frågeställningar som aktualiseras av användandet av drönare, dels drönares roll i transportsystemet i Sverige (LI2023/02917). Syftet med uppdraget är att stärka förutsättningarna för en konkurrenskraftig drönarbransch i Sverige och EU samt att främja en säker, hållbar och effektiv användning av drönare som tar hänsyn till nationella förutsättningar och eventuella allmänna och enskilda motstående intressen. Uppdraget gavs mot bakgrund av de EU-gemensamma regelverk för drönare och U-space (som är ett luftrumsområde där drönartjänster tillhandahålls av tjänsteleverantörer) som trätt i kraft och är under vidareutveckling, Europeiska kommissionens drönarstrategi 2.0 samt de möjligheter och utmaningar som en ökad användning av drönare kan medföra. Transportstyrelsen ska bl.a.

- redogöra för olika allmänna och enskilda intressen som kan beröras av ett ökat användande av drönare
- redogöra för nuvarande och kommande internationell och nationell rätt

- rapportera status för hur långt Transportstyrelsen kommit när det gäller nationella regler och genomförandet av EU-lagstiftningen
- analysera behovet av regelförenkling eller ytterligare nationell reglering, rutiner och processer
- klargöra myndigheters, kommuners och regioners roll och ansvarsfördelning när det gäller användande av drönare i såväl tätbefolkade som glesbefolkade områden
- belysa frågor om tillstånds- och planeringsprocesser och samverkansformer.

Transportstyrelsen ska redovisa uppdraget senast den 30 augusti 2024 till Regeringskansliet (Landsbygds- och infrastrukturdepartementet).

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar den ökande användningen av luftfartyg i form av drönare och välkomnar att regeringen gett Transportstyrelsen i uppdrag att utreda olika frågeställningar som aktualiseras av användandet av drönare och dess roll i transportsystemet i Sverige. Utskottet emotser resultatet av denna utredning och ser inget behov i dagsläget av att vidta några ytterligare åtgärder när det gäller spridningstillstånd för utbildningar från luftfartyg. De aktuella motionsyrkandena avstyrks.

Skärmförbud på badanläggningar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om skärmförbud på badanläggningar.

Motionen

Michael Rubbestad (SD) föreslår i motion 2023/24:1763 att möjligheten att införa ett skärmförbud för mobiltelefoner och liknande på offentliga badanläggningar ska utredas för att motverka drunkningstillbud.

Bakgrund

Tidigare behandling

I betänkande 2019/20:F6U7 betonade utskottet vikten av en trygg och säker miljö för gäster och personal på badhus, framför allt för besökande barn. Detta inkluderar också att inte behöva bli fotograferad på ett sätt som kränker människors integritet. Eftersom det redan fanns möjligheter för badhus att införa förbud mot att använda mobiltelefoner och surfplattor i samband med besök såg utskottet inget skäl vid den aktuella tidpunkten att vidta några

ytterligare åtgärder på området. Utskottet underströk samtidigt föräldraansvaret i samband med badhusbesök. Den aktuella motionen avstyrktes sålunda. Ett yrkande med samma lydelse behandlades förenklat av utskottet i betänkande 2020/21:FöU7 och 2021/22:FöU7 då ingen ny information bedömdes ha inkommit i ärendet, samt i betänkande 2022/23:FöU7.

Utskottets ställningstagande

Den aktuella motionen rör samma fråga som utskottet har behandlat tidigare under valperioden. Som framgår ovan under rubriken Tidigare behandling gjordes detta i betänkande 2022/23:FöU7. Riksdagen avslag motionen i enlighet med utskottets förslag. Utskottet ser ingen anledning att nu göra någon annan bedömning och avstyrker därför motionen.

Vatten- och branddammar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om vatten- och branddammar.

Motionen

Sten Bergheden (M) föreslår i motion 2023/24:2218 att möjligheten att underlätta och förenkla tillståndsgivningen och regelverket för att bygga vatten- och branddammar i syfte att stärka vår brandberedskap ska ses över.

Bakgrund

Tidigare behandling

I betänkande 2022/23:FöU7 ansåg utskottet att det inte fanns något behov av att bygga nya branddammar vid det aktuella tillfället, utan att det för den kommunala räddningstjänsten handlade mer om att återställa befintliga branddammar än om att projektera för nya. Utskottet såg sålunda inte skäl till att föreslå några ytterligare åtgärder på området och avstyrkte därmed det aktuella motionsyrkandet. Ett yrkande med samma lydelse behandlades även i betänkande 2020/21:FöU7.

Pågående arbete

MSB arbetar inte med tillståndsgivning och regelverk för vatten- och branddammar. Myndigheten bedömer däremot att vatten- och branddammar kan fylla en viktig funktion för kommunernas beredskap. Med anledning av den återupptagna totalförsvarsplaneringen rekommenderar MSB att de anläggningar som byggdes under kalla kriget för civilt försvar, exempelvis

krigsbranddammar, för närvarande inte avvecklas, annat än i de fall där det kan vara särskilt motiverat. Det finns dock inget behov av att bygga nya branddammar i dagsläget utan den kommunala räddningstjänstens behov handlar i dag framför allt om att lokalisera och återställa befintliga branddammar.

Kommunen är ansvarig för att planera sin räddningstjänst så att räddningsinsatser kan genomföras på ett effektivt sätt, i alla förhållanden, från fredstid till kris och höjd beredskap. MSB gör bedömningen att det varken i lagen (2003:778) om skydd mot olyckor eller andra angränsande lagstiftningar finns några specifika krav på branddammar eller krigsbranddammar. Det är snarare kommunens behov som styr detta och hur de väljer att planera och organisera sin räddningstjänst som blir avgörande. Kommunen har skyldighet att bevaka totalförsvarets intressen i den fysiska planeringen. Det innebär bl.a. att kommunen ska ta hänsyn till befolkningsskyddet i planläggning och bygglovsgivning enligt plan- och bygglagen. Eventuell miljöhänsyn kopplat till exempelvis känsligt djurliv skulle kunna bli en eventuell utmaning när man återställer gamla branddammar. Enligt MSB kan det i sammanhanget vara värt att poängtera att moderna släckbilar inte är avsedda att kunna genomföra vattentransporter eller hämta upp vatten från branddammar. Kommunernas räddningstjänst behöver därför förstärkas med exempelvis motorsprutor av typen klass 2 eller klass 3 för att göra brandvattenförsörjning från dessa dammar möjlig.

Utskottets ställningstagande

Den aktuella motionen rör samma fråga som utskottet har behandlat tidigare under valperioden. Som framgår ovan under rubriken Tidigare behandling gjordes detta i betänkande 2022/23:F6U7. Riksdagen avlog motionen i enlighet med utskottets förslag. Utskottet ser ingen anledning att nu göra någon annan bedömning och avstyrker därför motionen.

Brandsäkerhet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om brandsäkerhet i flerfamiljshus.

Jämför reservation 15 (V).

Motionen

Malcolm Momodou Jallow m.fl. (V) anför i kommittémotion 2023/24:2319 yrkande 5 att regeringen bör återkomma med förslag som innebär stärkt brandtillsyn för flerfamiljshus.

Bakgrund

Tidigare behandling

I betänkande 2022/23:FöU7 underströk utskottet, som det gjort flera gånger tidigare, att ingen i Sverige ska behöva omkomma eller skadas till följd av brand, inte heller de som bor i flerfamiljshus. Den nationella samverkansgrupp som MSB bildat för brandskyddsfrågor ansåg utskottet vara ett av flera bra exempel på det arbete som bedrivs i förebyggande syfte. Utskottet uttryckte att det avsåg att fortsätta att följa utvecklingen på området med hänsyn tagen till ambitionerna om ett likvärdigt och tillfredsställande skydd mot bränder och andra olyckor i hela landet för alla invånare. Utskottet såg däremot inget behov i det aktuella läget att vidta några ytterligare åtgärder. De aktuella motionsyrkandena avstyrktes.

Pågående arbete

MSB arbetar tillsammans med myndigheter, kommuner och andra organisationer för att uppnå visionen i MSB:s nationella strategi – Ingen i Sverige ska omkomma eller allvarligt skadas till följd av brand. MSB beskriver arbetet enligt strategin som framgångsrikt. Strategin, som antogs 2010, har följts upp och har sedan 2021 en ny inriktning med sikte på 2030 med nya mål och fler åtgärder.

Den nya inriktningen har tagits fram i nära samarbete med bl.a. kommuner, bransch- och intresseorganisationer samt statliga myndigheter. Inriktningen innehåller fem prioriterade åtgärdsområden. Inom alla områdena återfinns aktiviteter som bör prioriteras på lokal eller nationell nivå och ofta i samverkan. Även övriga aktörer som t.ex. regioner, fastighetsägare, intresseorganisationer, frivilligorganisationer och försäkringsbolag kan få stöd i inriktningen av brandsäkerhetsarbetet genom att hitta kopplingar mellan aktiviteterna och respektive verksamhet. Bland aktiviteter på lokal nivå framhålls det bl.a. att kommuner aktivt bör följa upp fastighetsägares ansvar för brandskydd i flerbostadshus. Både det tekniska och systematiska brandskyddet i flerbostadshus bör beaktas. Det är enligt MSB lämpligt att särskilt följa upp brandskyddet i de områden där hembesök visar att andelen fungerande brandvarnare är låg. Information riktad direkt till hyresvärdar, bostadsrättsföreningar och andra som äger, förvaltar eller hyr ut boende i flerbostadshus finns i MSB:s broschyr Brandskydd i flerbostadshus.

Av regleringsbrevet för 2024 avseende MSB framgår att myndigheten, inom ramen för sitt ansvarsområde, på en övergripande nivå ska redovisa samhällets samlade förmåga att dels förebygga bränder och andra olyckor, dels genomföra effektiva räddningsinsatser. I redovisningen ska klimatförändringarnas effekter på förekomsten av bränder och naturolyckor beaktas. MSB ska enligt lagen (2003:778) om skydd mot olyckor, förkortad LSO, ha tillsyn över att kommunerna följer lagen och föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen. MSB bedriver ett omfattande arbete med dataanalys där kommunernas årsuppföljningar inom LSO-området samt upprättade

händelserapporter från räddningsinsatser är de två största datakällorna. Analysen kan ge indikationer på att det finns tillsynsbehov inom ett eller flera områden för en kommun. Årsuppföljningen av LSO för 2023 skickade MSB ut den 1 december 2023 till alla kommunala räddningstjänstorganisationer och resultatet är ännu inte sammanställt. Under 2022 fokuserade MSB fokuserade sin tillsyn av kommunernas arbete med skydd mot olyckor mot kommunernas förebyggande arbete och mot kommuner där indikationer på brister i verksamheten hade uppmärksammats. Resultatet från MSB:s tillsyn för 2022 visar att de flesta kommuner behöver genomföra fler tillsyner av brandskydd och utveckla arbetet med planering och genomförande av tillsyner.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill, likt det uttryckt flera gånger tidigare, understryka att ingen i Sverige ska behöva omkomma eller skadas till följd av brand, inte heller de som bor i flerfamiljshus. Utskottet ser positivt på MSB:s arbete med brandskyddsfrågor och noterar att MSB:s samverkan med myndigheter, kommuner och andra organisationer inom brandsäkerhet sedan 2021 har en ny inriktning med sikte på 2030 med nya mål och fler åtgärder. Samverkan mellan olika aktörer om brandsäkerhetsfrågor är viktigt för att kunna identifiera behov och anpassa åtgärder. Utskottet avser att fortsätta att följa utvecklingen på området med hänsyn tagen till ambitionerna om ett likvärdigt och tillfredsställande skydd mot bränder och andra olyckor i hela landet – för alla invånare – men ser inget behov i dagsläget av att vidta några ytterligare åtgärder. Det aktuella motionsyrkandet avstyrks.

Skogsbrandsbekämpning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om skogsbrandsbekämpning.
Jämför reservation 16 (C).

Motionen

Mikael Larsson m.fl. (C) föreslår i kommittémotion 2023/24:2456 yrkande 25 att förmågan att hantera skogsbränder ska stärkas bl.a. genom att kompetensen för brandmän och räddningsledare utvecklas. Motionärerna föreslår därför fler utbildningsplatser och en specialistutbildning för brandmän i hur stora skogsbränder bäst ska bekämpas.

Bakgrund

Tidigare behandling

Den torra sommaren 2018 medförde att det uppstod ett stort antal omfattande skogsbränder på flera håll i landet. Den 1 augusti 2018 beslutade regeringen att en särskild utredare skulle utvärdera de operativa räddningsinsatserna i samband med de omfattande skogsbränderna i Gävleborgs, Dalarnas och Jämtlands län sommaren 2018 (dir. 2018:81). I januari 2019 överlämnades 2018 års skogsbrandsutredning (Skogsbrandsutredningen) betänkandet Skogsbränderna sommaren 2018 (SOU 2019:7). Regeringen överlämnade sin proposition En effektivare kommunal räddningstjänst till riksdagen i juni 2020, vilken sedermera bifölls av riksdagen (prop. 2019/20:176, bet. 2020/21:FöU3, rskr. 2020/21:22).

I betänkande 2022/23:FöU7 uttryckte utskottet att räddningstjänsterna och MSB gradvis har förbättrat den svenska förmågan att hantera skogsbränder jämfört med hanteringen av de stora bränderna 2014 och 2018, bl.a. genom en utvecklad inbördes samverkan för att ytterligare stärka förmågan att övergripande leda och snabbt kunna kraftsamla vid komplexa eller omfattande räddningsinsatser. Utskottet såg också positivt på att MSB getts möjlighet att prioritera och fördela resurser i en konkurrenssituation samt att MSB upparbetat rutiner för att regelbundet upphandla flygkapacitet för skogsbrandssläckning. Utskottet såg därmed det inte som nödvändigt att föreslå ytterligare åtgärder vid den aktuella tidpunkten och motionsyrkandet avstyrktes.

Pågående arbete

I MSB:s årsredovisning för 2022 (publ. MSB2155) redogör myndigheten för sitt uppdrag att säkerställa kostnadsfri utbildning inom området skydd mot olyckor som myndigheten genomför på Sandö, i Revinge och Rosersberg. MSB har utvecklat nya ledningsutbildningar för kommunal räddningstjänst i syfte att bidra till dagens och framtidens räddningstjänster. Utbildningarna ska öka kompetensen och skapa förutsättningar för att räddningstjänstens arbete leds likvärdigt och enhetligt vid räddningsinsatser från vardagsolycka till kris och krig.

MSB erbjuder också webbutbildningar till flera målgrupper inom civil beredskap och olika funktioner inom kommunal räddningstjänst. Därutöver har MSB skapat Fortbildningstjänsten som är en kostnadsfri digital plattform med webbkurser och instruktörsmaterial som vänder sig till personal som arbetar med skydd mot olyckor inom kommunal räddningstjänst. Enligt MSB erbjuder tjänsten lättillgänglig, flexibel och kvalitetssäkrad utbildning med en kombination av egenstudier samt instruktörsledda moment i grupp. Kurser finns inom bl.a. skogsbrand och räddningsledningssystem. Den webbaserade tjänsten har närmare 12 000 unika konton och över 150 organisationer är anslutna.

I MSB:s årsredovisning för 2023 (publ. MSB2269) redogör myndigheten för projektet ”Ett enhetligt ledningssystem för kommunal räddningstjänst”. MSB har tillsammans med kommunal räddningstjänst och andra aktörer drivit och avslutat projektet som syftar till att ge förutsättningar för kommunal räddningstjänst att stärka sin förmåga att leda och genomföra effektiva räddningsinsatser. MSB:s bedömning är att projektet bidragit till enklare samordning och samverkan för kommuner, ökad förmåga till ledning samt en samordnad utveckling, implementering och utbildning.

Av samma årsredovisning framgår även att MSB tillsammans med SMHI har fortsatt att utveckla det nationella och nordiska systemet för brandriskprognoser som ska utgöra ett stöd till länsstyrelser, räddningstjänst och MSB:s operativa verksamhet i deras arbete med att förebygga och hantera skogsbränder. Närmare 500 nya användare har fått lösenord till prognos-systemet som har utvecklats med funktioner för att visualisera brandrisker. Under 2022 driftsattes utlarmning av kommunal räddningstjänst direkt via SOS alarm vid satellitdetektering av bränder. Under 2023 har uppföljning av satellitdetektering genomförts löpande för att genomföra analyser och förbättringar av systemet. I flera fall har satellitdetektering varit först med att upptäcka bränder. Det har också hjälpt räddningstjänsterna att lokalisera och hitta till bränderna. Flygande resurser och satelliter är enligt MSB ett bra komplement för att så tidigt som möjligt upptäcka bränder och påbörja insatser.

I budgetpropositionen för 2022 (prop. 2022/23:1 utg.omr. 6) anges att räddningstjänsterna i flera kommuner bl.a. har utvecklat en inbördes samverkan för att ytterligare stärka sin förmåga att övergripande leda och snabbt kunna kraftsamla vid komplexa eller omfattande räddningsinsatser, exempelvis vid stora skogsbränder.

I budgetpropositionen för 2023 (prop. 2022/23:1 utg.omr. 6) beskrivs att MSB har förstärkt sin förmåga att stödja räddningsinsatser vid skogsbränder, t.ex. med fler skopande flygplan som kan användas för att släcka bränder från luften. MSB har även fördelat medel till länsstyrelserna för bevakning med flyg för att upptäcka skogsbränder.

I budgetpropositionen för 2024 (prop. 2023/24:1 utg.omr. 6) anges att MSB bl.a. har fortsatt sitt arbete med att stödja kommunerna i arbetet med att införa räddningsvärn. Räddningsvärn kan vara en del av kommunernas organisation för räddningstjänst som kan vara till nytta när det gäller vissa händelser, såsom skogsbränder och översvämningar.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill än en gång framhålla att det anser att räddningstjänsterna och MSB gradvis har förbättrat den svenska förmågan att hantera skogsbränder jämfört med hanteringen av de stora bränderna 2014 och 2018. MSB har t.ex. förstärkt sin förmåga att stödja räddningsinsatser vid skogsbränder med fler skopande flygplan för släckning från luften, fördelat medel till länsstyrelserna

för bevakning med flyg för att upptäcka skogsbränder och tillsammans med SMHI fortsatt att utveckla systemet för brandriskprognoser. Vidare har MSB stöttat kommuner i arbetet med att införa räddningsvärm som kan vara till nytta t.ex. vid skogsbränder. I övrigt finner utskottet att MSB redan erbjuder utbildningar med olika inriktningar för kommunal räddningstjänst, däribland inom skogsbrand och räddningsledningssystem. Utskottet ser det inte i nuläget som nödvändigt av ovan nämnda skäl att föreslå ytterligare åtgärder för specialistutbildning i skogsbrandsbekämpning för brandmän eller andra åtgärder om skogsbrandsbekämpning. Det aktuella motionsyrkandet avstyrks.

Fyrverkerier

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om fyrverkerier.

Motionerna

Boriana Åberg (M) föreslår i motion 2023/24:1143 att behovet av ett förbud mot försäljning av fyrverkerier till privatpersoner ska ses över (yrkande 1) och att en utredning av en höjning av straffet för användning av fyrverkerier utan tillstånd ska övervägas (yrkande 2).

Ingela Nylund Watz (S) föreslår i motion 2023/24:1505 att all användning av fyrverkerier görs tillståndspliktig.

Bakgrund

Tidigare behandling

I betänkande 2022/23:FöU7 underströk utskottet återigen att användningen av fyrverkerier är förenad med ett stort personligt ansvar, både för egen och för andras säkerhet och trivsel. Utskottet ansåg att det inom ramen för gällande lagstiftning redan fanns tillräckliga möjligheter att begränsa och ingripa i användandet av fyrverkerier för privatpersoner. Utskottet förutsatte sålunda att polisen och kommunerna agerar med de lagliga möjligheter som finns för att hantera eventuella problem. I tillägg till detta noterade utskottet att gällande EU-reglering inte ger ett medlemsland rätt att förbjuda, begränsa eller hindra tillhandahållande på marknaden av pyrotekniska artiklar som uppfyller de krav som ställs i direktivet. Utskottet såg sammanfattningsvis inget behov av en översyn av lagstiftningen. Motionsyrkandet i ämnet avstyrktes.

Gällande ordning

Som svar på fråga 2021/22:904 av Åsa Coenraads (M) om åtgärder för att komma till rätta med missbruket av pyroteknik anförde dåvarande justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S) att det framgår av ordningslagen att

pyrotekniska varor inte får användas utan tillstånd från Polismyndigheten, om användningen med hänsyn till tidpunkten, platsens belägenhet och övriga omständigheter innebär risk för skada på eller någon beaktansvärd olägenhet för person eller egendom. Dåvarande justitie- och inrikesministern framförde att regeringen med stöd av ordningslagen har bemyndigat kommunerna att meddela ytterligare föreskrifter för kommunen eller en del av denna. Syftet med de lokala föreskrifterna är att förhindra att människors hälsa eller egendom skadas.

Därtill regleras hantering, överföring, import och export av pyrotekniska varor i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor, förkortad LBE, med tillhörande förordning och föreskrifter meddelade av MSB. Lagstiftningen bygger i stora delar på EU-reglering, framför allt det s.k. pyroteknikdirektivet. Enligt artikel 4 i direktivet får medlemsstaterna inte förbjuda, begränsa eller hindra tillhandahållande på marknaden av pyrotekniska artiklar som uppfyller de krav som ställs i direktivet. Direktivet hindrar dock inte en medlemsstat från att vidta åtgärder för att förbjuda eller begränsa innehavet, användningen eller försäljningen till allmänheten när det gäller vissa kategorier fyrverkerier och andra pyrotekniska artiklar av skäl som rör allmän ordning, allmän säkerhet, hälsa och säkerhet eller miljöskydd. I Sverige finns redan i dag sådana begränsningar. MSB har exempelvis meddelat föreskrifter som innebär att privatpersoner inte längre får använda raketer med styrpinne utan utbildning och tillstånd. Förändringen är ett led i att minska sådana personskador som är kopplade till pyrotekniska varor. Vidare har LBE ändrats och kontrollen över explosiva varor har skärpts.

I övrigt angav dåvarande justitie- och inrikesministern i sitt svar att regeringen framförallt inom EU arbetar för en skärpt reglering på området och utgick från att även MSB och kommunerna kommer att fortsätta att fatta de beslut som behövs för att förhindra missbruk av pyrotekniska varor.

MSB är den myndighet som på regeringens uppdrag skriver föreskrifter och allmänna råd som rör hanteringen av fyrverkerier. Föreskrifterna bygger på LBE och förordningen (2010:1075) om brandfarliga och explosiva varor. Hela lagstiftningen har som mål att fyrverkerier och andra brandfarliga och explosiva varor ska hanteras så säkert som möjligt, dvs. att om den som hanterar explosiva varor följer de regler och föreskrifter som finns tillgängliga ska risken att skadas vara liten. Lagen ska även förhindra s.k. obehörigt förfarande, med vilket menas att den som hanterar de explosiva varorna måste uppfylla tillämpliga paragrafer i lagstiftningen. Även fyrverkerier som får användas utan tillstånd omfattas av aktsamhetskraven i LBE. Det innebär att användaren vid varje tillfälle måste vidta de åtgärder och försiktighetsmått som behövs för att undvika att användningen orsakar olyckor och skador.

Pågående arbete

MSB arbetar på flera sätt för att förebygga olyckor med fyrverkerier. Ett sätt är genom lagstiftning, ett annat är genom information. MSB ger ut föreskrifter

med produktkrav på fyrverkerier och föreskrifter för hantering av fyrverkerier och andra explosiva varor. Produktkraven har sitt ursprung i EU-direktivet om tillhandahållande av pyrotekniska artiklar och syftet är att de fyrverkerier som godkänns för försäljning på EU-marknaden ska vara säkra att hantera. MSB har även satsat på information till allmänheten genom tidningar och på sin webbplats för att minska antalet fyrverkeriolyckor och upplysa om riskerna med fyrverkerier. MSB genomför vidare marknadskontroller regelbundet. Det innebär att myndigheten gör stickprov på produkter och granskar produkternas märkning, inklusive åldersgräns och varningstext.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill än en gång understryka att användningen av fyrverkerier är förenat med ett stort personligt ansvar, både för egen och andras säkerhet och trivsel. Utskottet anser att det inom ramen för gällande lagstiftning redan i dag finns tillräckliga möjligheter att begränsa och ingripa i privatpersoners användning av fyrverkerier. Utskottet förutsätter att polisen och kommunerna agerar med de lagliga möjligheter som finns för att hantera frågan och ser inget behov av en översyn av regleringen om fyrverkerianvändning i dagsläget. Motionsyrkandena avstyrks.

Kärnkraft

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om använt kärnbränsle.
Jämför reservation 17 (C).

Motionerna

Lars Englund (M) föreslår i motion 2023/24:2388 att möjligheten att pausa byggnationen av slutförvar av använt kärnbränsle och av en inkapslingsanläggning ska övervägas.

Muharrem Demirok m.fl. (C) föreslår i partimotion 2023/24:2458 yrkande 25 att kärnkraftsaktörer alltid själva ska bära kostnaderna för säkerhet, avfallshantering och olycksförsäkring.

Bakgrund

Pågående arbete

I januari 2022 beslutade regeringen att tillåta slutförvar för använt kärnbränsle och bygga ut slutförvaret för låg- och medelaktivt avfall. Finansieringen ur kärnavfallsfonden behöver därför anpassas för att säkerställa att kommunerna ska kunna fortsätta delta aktivt i processerna kring etableringen av förvaren. Den 23 november 2023 överlämnade regeringen en proposition till riksdagen

om finansiering av kommuners medverkan i kärnavfallshanteringen (prop. 2023/24:41). Regeringen vill att kärnavfallsfonden ska kunna täcka fler kostnader för aktiviteter hos kommunerna vid etablering av ett slutförvar för använt kärnbränsle samt utbyggnaden av slutförvaret för låg- och medelaktivt avfall. Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2024.

I övrigt beslutade regeringen i november 2023 att en särskild utredare ska se över nuvarande regler för att underlätta för ny kärnkraft (dir. 2023:155). Syftet är att nå regeringens målsättning att Sverige senast 2040 ska ha 100 procent fossilfri elproduktion. Utredaren ska bl.a. utreda hur tillståndsprovningen av kärnkraftsreaktorer enligt såväl lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet som miljöbalken kan effektiviseras med tydlighet och korta provningstider som mål samt se över ansökningsavgiften enligt förordningen (2008:463) om vissa avgifter till Strålsäkerhetsmyndigheten och föreslå de ändringar som behövs för ett ändamålsenligt avgiftsuttag som tar hänsyn till nya reaktortyper. Utredaren ska även analysera behovet av anpassning och utveckling av det befintliga kärnavfallsprogrammet för hantering av avfall från nya reaktorer. Uppdragen om tillståndsprovning och avgifter ska redovisas senast den 30 december 2024. Uppdraget om kärnavfall och använt kärnbränsle ska redovisas senast den 29 augusti 2025.

I december 2023 beslutade regeringen om att ge en utredare i uppdrag att lämna förslag på modeller för finansiering och riskdelning för nya kärnkraftsreaktorer. Uppdraget ska redovisas senast den 12 augusti 2024. Syftet är att skapa ekonomiska förutsättningar som lägger grunden för att investeringar i ny kärnkraft ska kunna genomföras. Utredaren ska därför bl.a. beskriva och analysera modeller för finansiering och riskdelning för nya kärnkraftsreaktorer som använts respektive planeras att användas i andra europeiska länder, översiktligt redogöra för modeller som används i andra länder, t.ex. USA och Kanada, samt ta fram förslag på hur nya modeller för finansiering och riskdelning för nya kärnkraftsreaktorer kan utformas i Sverige.

Utskottets ställningstagande

Utskottet fortsätter att lägga stor vikt vid den långsiktiga säkerheten i fråga om hanteringen av använt kärnbränsle och vill än en gång understryka att förvaringen av sådant måste vara så säker att den inte kommer att medföra risker för kommande generationer. Utskottet noterar att regeringen de senaste åren har tillsatt flera utredningar om kärnkraft som bl.a. syftar till att analysera frågor kring kärnavfall och finansieringsfrågor relaterade till slutförvar. Utskottet emottar resultatet av dessa pågående utredningar. Riksdagen har dessutom i november tagit emot regeringens proposition om finansiering av kommuners medverkan i kärnavfallshanteringen. Propositionen behandlas för närvarande i försvarsutskottet.

Med det anförda ser inte utskottet skäl för tillfället att vidta några ytterligare åtgärder i fråga om slutförvar av kärnavfall eller av kärnkraftsaktörers ansvar

för kostnaderna för säkerhet, avfallshantering och olycksförsäkring. Motionsyrkandena avstyrks.

Nordiskt samarbete

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om nordiskt samarbete vid kriser.

Jämför reservation 18 (S).

Motionen

Peter Hultqvist m.fl. (S) föreslår i kommittémotion 2023/24:2564 yrkande 47 att den nordiska beredskapen och samverkan vid kris ska stärkas.

Bakgrund

Tidigare behandling

I betänkande 2022/23:FöU7 underströk utskottet återigen den vikt det lägger vid det internationella samarbetet på krisberedskapsområdet, bl.a. sett ur ett nordiskt perspektiv. Hagasamarbetet fortsatte att lyftas som ett fundament för det nordiska samarbetet och något som kan stärkas i och med medlemskapet i Nato. Utskottet bedömde vidare att lärdomarna från covid-19-pandemin kan användas för att utöka och förbättra samarbetet om krisberedskap. Mot bakgrund av det arbete som regeringen och myndigheter som bl.a. MSB bedriver såg inte utskottet skäl vid den aktuella tidpunkten att föreslå ytterligare åtgärder på området. De aktuella motionsyrkandena avstyrktes.

Pågående arbete

I regeringens skrivelse om nordiskt samarbete (skr. 2022/23:90) framhålls att regeringen under 2022 fortsatte att prioritera det nordiska samarbetet högt. Arbetet med att följa upp covid-19-pandemin och dess konsekvenser fortsatte, med ett tydligt fokus på hur de nordiska länderna ska hantera och stå bättre rustade inför en framtida kris. Samarbetet i Norden men också med Baltikum beskrivs som angeläget och viktigare än någonsin. De nordiska länderna har enligt regeringen dragit flera viktiga lärdomar av de senaste årens händelser. Covid-19-pandemin och Rysslands aggression mot Ukraina är en påminnelse om de nordiska ländernas ömsesidiga beroende och har bekräftat betydelsen och styrkan av ett nära samarbete. Vidare beskriver regeringen att en målsättning är att Norden ska hantera och stå bättre rustat inför en framtida kris. Det råder samsyn hos de nordiska länderna om att samarbetet ska stärkas inom ramen för redan befintliga strukturer och att arbetet för beredskap och krishantering ska fortsätta att ligga hos berörda nationella myndigheter och

departement. I skrivelsen hänvisas det till den gemensamma deklaration som de nordiska statsministrarna i Nordiska ministerrådet antog i Köpenhamn i november 2021.

I deklarationen i fråga framhölls behovet av att ytterligare fördjupa samarbetet vad gäller krissamverkan och försörjningsberedskap. De nordiska samarbetsministrarna beslutade mot denna bakgrund att sammanställa en rapport om nordiskt samarbete i krissituationer, och antog 2022 en gemensam deklaration som tydliggör deras roll och ansvar i en kris. Deklarationen handlar bl.a. om att samarbetsministrarna ska lyfta det nordiska perspektivet – möjligheter och utmaningar – inom respektive regering. Vidare betonas vikten av att ministrarna upprätthåller den dialog som initierades under pandemin för bättre informationsutbyte och möjlighet att verka för undantag inför nationella beslut som påverkar gränsregionerna och den fria rörligheten.

Under 2024 innehar Sverige ordförandeskapet i Nordiska ministerrådet, det officiella samarbetsorganet för de nordiska regeringarna. Dessutom är Sverige under 2024 ordförande för de informella nordiska och nordisk-baltiska utrikes- och säkerhetspolitiska samarbetsformerna N5 och NB8. I ordförande-programmet för Nordiska ministerrådet framhålls det att de senaste årens utmaningar, inklusive pandemin och den internationella säkerhetssituationen, får konsekvenser för de nordiska länderna och för det nordiska kultursamarbetet. Av denna anledning avser det svenska ordförandeskapet att bidra till diskussion och erfarenhetsutbyte om krisberedskap inom kultur- och mediesektorn.

Hagasamarbetet är ett sedan tidigare etablerat och politiskt initierat nordiskt samarbete mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge med syftet att främja nordiskt samarbete kring krisberedskap och civilt försvar. Arbetet bedrivs utifrån de tre utvecklingsmål som antogs i december 2021: åtgärder efter lärdomar av covid-19-pandemin, hantering av händelser på grund av klimatförändringar och världsstöd. Erfarenheterna av de utmaningar som följde av pandemin visade på behov av att ytterligare stärka samverkan mellan länderna för att bygga beredskap. I linje med det första utvecklingsmålet genomfördes i september 2022 en workshop i Köpenhamn om hantering av nationella kriser med deltagare från samtliga nordiska länder på både myndighets- och departementsnivå.

Ordförandeskapet för Hagasamarbetet roterar mellan de nordiska länderna. Under 2023 leddes arbetet av Sverige som under sitt ordförandeskap ville arbeta intensivt för att fortsätta främja ett fördjupat nordiskt samarbete. Som exempel på aktiviteter inom ramen för det svenska ordförandeskapet för Hagasamarbetet kan nämnas genomförandet av ett ministermöte i december. På mötet diskuterades vikten av att Hagasamarbetet både fortsätter och fördjupas för att öka ländernas gemensamma beredskap för att tillsammans kunna tackla ett vitt spektrum av risker och hot mot länderna i Norden. Diskussionerna fördes mot bakgrund av Rysslands invasion av Ukraina och den förändrade säkerhetssituationen i Norden. Under mötet följdes målen upp för Hagasamarbetet för 2022–2024, inklusive frågan om en fördjupad dialog

mellan Hagasamarbetet och Nordefco (Nordic Defence Cooperation). Dessutom diskuterades det nordiska sekretariatet för att driva och främja initiativ samt bevaka och säkerställa ett enat och samordnat nordiskt arbete som etablerades under det svenska ordförandeskapet.

Ett annat exempel på pågående nordiskt samarbete är att generaldirektören från MSB och myndighetens nordiska motsvarigheter träffas minst en gång per år för att diskutera prioriterade samarbetsområden och aktuella frågor. Under 2023 var Sverige ordförandeland för mötesformatet. MSB beskriver att de nordiska länderna framgångsrikt har arbetat nära tillsammans under många år inom området samhällsskydd och beredskap, men att det förändrade säkerhetsläget i Europa och effekterna av klimatförändringarna motiverar en förstärkning av detta samarbete. Generaldirektörerna enades i januari 2023 om att utöka sitt samarbete med nya konkreta aktiviteter.

Försvarsberedningen understryker i sin rapport Kraftsamling (Ds 2023:34) behovet av ett fortsatt nära samarbete i Norden, inom det nordiska försvarssamarbetet Nordefco, med de baltiska länderna samt med andra länder i vårt närområde i frågor som rör utvecklingen av militärt och civilt försvar. De bi- och multilaterala samarbetena inom civilt försvar, särskilt med Finland och Norge, bör enligt beredningen fortsättningsvis innefatta operativ planering och förberedelser i fred, kris och krig. Det nordiska samarbetet kring civilt försvar bör fördjupas ytterligare, exempelvis genom gemensam lagerhållning, gemensamma övningar och gemensamma beredskapskurser.

Utskottets ställningstagande

Utskottet lägger liksom tidigare stor vikt vid internationellt samarbete på krisberedskapsområdet, bl.a. sett ur ett nordiskt perspektiv. Hagasamarbetet fortsätter att vara ett fundament för det nordiska samarbetet och det kan komma att stärkas i och med Sveriges och Finlands medlemskap i Nato. I sammanhanget bör också det samarbete som sker inom ramen för Nordefco, bilateralt och mellan myndigheter i en nordisk kontext lyftas fram. Vidare utgår utskottet från att regeringen kommer att ge en fördjupad redovisning av sin syn på internationella samarbeten, inklusive nordiskt samarbete, inför det kommande försvarsbeslutet hösten 2024.

Mot bakgrund av det arbete som regeringen, Försvarsberedningen och myndigheter, t.ex. MSB, redan bedriver ser inte utskottet skäl i dagsläget att föreslå ytterligare åtgärder om nordiskt samarbete. Motionsyrkandet avstyrks därmed.

Hjärtstartare på offentlig plats

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om hjärtstartare på offentlig plats.

Motionen

Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) föreslår i kommittémotion 2023/24:2617 yrkande 36 ett nationellt ansvar för hjärtstartare på offentliga platser för en mer rättvis och jämlik tillgång till hjärtstartare samt förbättrad information om närmaste tillgängliga hjärtstartare.

Bakgrund

Tidigare behandling

I betänkande 2018/19:FöU7 välkomnade utskottet den rad initiativ som medfört att ett stort antal hjärtstartare har placerats ut på många platser runt om i Sverige, inklusive de utbildningsinsatser som genomförs. Utskottet instämde också i den bedömning regeringen gjort att en lagstiftning om hur utplacering av hjärtstartare ska genomföras innebär en detaljstyrning inom hälso- och sjukvårdens område som fråntar regionerna möjligheten att fritt utforma den hälso- och sjukvård som de själva bedömer vara mest lämpad utifrån respektive regions förutsättningar. Utskottet såg inte skäl att i det då aktuella läget vidta ytterligare åtgärder. Den aktuella motionen avstyrktes. Yrkanden med samma lydelse behandlades förenklat i betänkande 2019/20:FöU7 och 2020/21:FöU7.

Pågående arbete

Civildövsvarsförbundet driver sedan 2006 kampanjen Hjärta att hjälpa. Den har sedan starten bidragit till att närmare 3 000 hjärtstartare placerats ut runt om i landet. Civildövsvarsförbundet bedriver även utbildning för användning av hjärtstartare.

Hjärt-Lungfonden arbetar både med kunskapsspridning och stöder flera forskningsprojekt om plötsligt hjärtstopp. Syftet är att korta ned tiden till livräddande insatser med hjärt-lungräddning och hjärtstartare samt utveckla behandlingar och förebyggande åtgärder mot plötsligt hjärtstopp. Under den senaste femårsperioden har antalet hjärtstartare som finns registrerade i hjärtstartarregistret ökat med ungefär en fjärdedel och i dag finns ca 19 000 registrerade hjärtstartare. Hjärt-Lungfonden bidrar även till samverkansprojektet Salsa (Saving lives in Stockholm area) mellan Södersjukhuset i Stockholm och räddningstjänsten. Salsa syftar till ökad överlevnad vid hjärtstopp utanför sjukhus genom tidig användning av defibrillator. Salsa innebär att 112 inte bara larmar ambulans vid hjärtstopp utan även brandkår och de polis- och taxibilar i Stockholms innerstad som har hjärtstartare. Enligt projektet har det sedan starten 2004 fördubblat överlevnaden vid hjärtstopp i Stockholm. Projektet har numera spridits vidare ut i landet, under namnet Sams – Saving more lives in Sweden. I ett första steg omfattas Hallands, Skåne, Södermanlands och Västra Götalands län.

Salsa har även fått efterföljare i projekten Rumba och Tango. Målet med Rumba (Response to urgent mobile message for bystander activation) är att

utnyttja kunskapen hos de närmare två miljoner svenskar som har utbildats i hjärt-lungräddning. Syftet är att lokalisera närmaste hjärt-lungräddare, och i försöksområdet Stockholms innerstad finns 2 000 personer registrerade som kan rycka ut om de blir larmade. Efter en första utvärdering på 150 larm via sms har det visat sig att dessa livräddare kom före räddningstjänsten i nära hälften av fallen. Det andra projektet, Tango (Telephone assisted CPR), innebär att den som larmar om hjärtstopp via 112 också får information om hur den ska utföra hjärt-lungräddning.

Utskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar, likt det uttryckt flera gånger tidigare, den rad initiativ som medfört att ett stort antal hjärtstartare har placerats ut på många platser runt om i Sverige, inklusive de utbildningsinsatser som genomförs. Utskottet instämmer i den bedömning regeringen gjort att en lagstiftning om hur utplacering av hjärtstartare ska genomföras innebär en detaljstyrning inom hälso- och sjukvårdens område som fråntar regionerna möjligheten att fritt utforma den hälso- och sjukvård som de själva bedömer vara mest lämpad utifrån respektive regions förutsättningar. Utskottet ser inte skäl att i det aktuella läget vidta ytterligare åtgärder. Den aktuella motionen avstyrks.

Krisberedskapssystemet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om den fredstida krisberedskapen.

Jämför reservation 19 (S) och 20 (C).

Motionerna

Mikael Larsson m.fl. (C) föreslår i kommittémotion 2023/24:2456 yrkande 29 att regeringen ska vidta åtgärder som innebär att underregleringen av den fredstida krisberedskapen upphör så att Sverige får en lagstiftning som är ändamålsenlig vid större kriser.

I kommittémotion 2023/24:2564 yrkande 48 föreslår Peter Hultqvist m.fl. (S) att myndigheter inom ramen för krisberedskapen fortsatt aktivt ska utveckla planerings-, beredskaps- och övningsverksamheten.

Bakgrund

Tidigare behandling

I betänkande 2022/23:FöU7 underströk utskottet vikten av en god författningsberedskap inför kriser och krig, liksom det även gjort bl.a. i betänkandet 2021/22:FöU6. Utskottet noterade att strukturer och lagstiftning inom

totalförsvaret och krisberedskapen sågs över på en rad områden. Mot bakgrund av regeringens pågående beredningar av utredningar och i avvaktan på resultatet av pågående utredningars arbete såg utskottet inte skäl att föreslå ytterligare åtgärder vid det aktuella tillfället i fråga om författningsberedskapen och specifikt då i fråga om den fredstida krisberedskapen. Det aktuella motionsyrkandet avstyrktes.

I betänkande 2020/21:FöU4 bedömde utskottet i likhet med regeringen att den nya strukturen för krisberedskapen och det civila försvaret som gäller från den 1 oktober 2022 skulle komma att innebära en tydligare roll- och ansvarsfördelning. Utskottet utgick från att regeringen skulle fortsätta med inriktningen att ställa höga krav på välfungerande planering, samordning och uppföljning för att verksamheten ska utföras effektivt.

Pågående arbete

Den myndighetsreform för krisberedskap och civilt försvar som trädde ikraft den 1 oktober 2022 ska enligt regeringen bl.a. skapa ökad tydlighet för roller och ansvarsfördelning, stärka motståndskraften i de viktigaste samhällsfunktionerna och förbättra möjligheterna för riktade geografiska insatser. I och med reformens ikraftträdande ersätter den nya förordningen (2022:524) om statliga myndigheters beredskap, som kallas beredskapsförordningen, den tidigare förordningen (2015:1052) om krisberedskap och bevakningsansvariga myndigheters åtgärder vid höjd beredskap, även kallad krisberedskapsförordningen. Även förordningen (2022:525) om civilområdesansvariga länsstyrelser trädde i kraft den 1 oktober 2022.

Kommuner och regioner har ett mycket omfattande samhällsansvar inför och under fredstida kriser och höjd beredskap. I april 2023 beslutade regeringen att tillsätta en utredning om kommuners och regioners grundläggande beredskapsansvar (dir. 2023:51, dir. 2023:179, Fö 2023:02). Den nuvarande regleringen i lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap ska i samband med det ses över. Det huvudsakliga syftet med översynen är att den ska leda fram till en författningsreglering och ett system som ger bättre möjligheter att förstärka och utveckla kommuners och regioners verksamheter inför och under fredstida kriser och höjd beredskap. Uppdraget ska redovisas senast den 30 september 2024.

I november 2023 presenterade den parlamentariskt sammansatta Kommittén om beredskap betänkandet Stärkt konstitutionell beredskap (SOU 2023:75). Kommittén har haft i uppdrag att utreda fyra grundlagsfrågor som ytterst handlar om hur Sverige styrs i krig och andra kriser. I betänkandet lämnas förslag som syftar till att stärka den konstitutionella beredskapen för kriser i och med att riksdagen ska ges bättre möjligheter att upprätthålla sin verksamhet i framtida kriser och regeringen ska få nya möjligheter att besluta om föreskrifter. De nya reglerna föreslås träda i kraft den 1 januari 2027. Betänkandet bereds nu i Regeringskansliet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill återigen betona behovet av en stärkt krishanteringsförmåga i Sverige och av en god författningsberedskap inför kriser och krig. Utskottet utgår från att regeringen kommer att fortsätta med inriktningen att ställa höga krav på effektiv planerings-, beredskaps- och övningsverksamhet för berörda myndigheter. Slutsatser och resultat från utredningar och uppdrag på området kommer att utgöra viktiga underlag för den fortsatta inriktningen och utvecklingen av krishanteringsförmågan, både i fredstid och vid höjd beredskap eller krig.

Mot bakgrund av regeringens pågående beredningar av aktuella utredningar och i avvaktan på resultatet av pågående utredningars arbete ser utskottet inte skäl att föreslå några ytterligare åtgärder för tillfället. Motionsyrkandena avstyrks.

Reservationer

1. **Organisering av frivilliga, punkt 1 (V)**

av Hanna Gunnarsson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:66 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 2.

Ställningstagande

Ett starkt totalförsvaret kräver ett robust samhälle i alla delar. De frivilliga försvarsorganisationerna har, tillsammans med Hemvärnet, en mycket viktig roll i Sveriges totalförsvaret. Dessa organisationer bidrar till att öka enskilda människors och samhällets förmåga att hantera allvarliga händelser, olyckor och kriser. Det är viktigt att medlemsbasen är bred, med personer från olika delar av samhället med olika kunskaper och erfarenheter. I de frivilliga försvarsorganisationerna och i Hemvärnet finns personer som har utbildning och kunskaper om totalförsvarets olika delar. Men även andra delar av civilsamhället spelar en stor roll för att vid större och mindre kriser mobilisera frivilliga, t.ex. Röda korset, idrottsföreningar, religiösa samfund och andra stora föreningar som exempelvis scouterna.

Sveriges föreningsliv består av tusentals engagerade personer med olika kunskaper och erfarenheter som är vana vid att hjälpa till och göra saker tillsammans, ofta helt ideellt. Som en del i det arbetet har MSB slutit avtal med Röda korset om organisering av spontanfrivilliga under kriser. Det är ett mycket viktigt arbete som även bör kunna utvidgas till andra organisationer. I varje kommun bör det finnas en frivillig resursgrupp (FRG) där frivilliga kan engagera sig för att hjälpa till vid mindre eller större kriser. Dessa grupper var viktiga under coronapandemin för att t.ex. hjälpa personer i riskgrupper att handla. En FRG finns för närvarande i ungefär hälften av alla kommuner. Med tanke på den stora fördelen med att ha en FRG bör de finnas i fler kommuner än de gör i dag.

Mot bakgrund av det som anförs föreslår jag att regeringen låter utreda om samtliga kommuner bör åläggas att inrätta en frivillig resursgrupp i syfte att organisera frivilliga vid mindre och större kriser. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

2. Viktigt meddelande till allmänheten (VMA), punkt 2 (S)

av Peter Hultqvist (S), Helén Pettersson (S), Johan Andersson (S), Erik Ezelius (S) och Markus Selin (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:2564 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkande 46 och
avslår motion
2023/24:1268 av Hans Eklind och Larry Söder (båda KD).

Ställningstagande

Viktigt meddelande till allmänheten (VMA) är ett system för att varna människor om att något allvarligt har hänt som omedelbart hotar liv, hälsa, egendom eller miljö. VMA används traditionellt via radio, tv och sirenerna. Med förändrade livsmönster är det logiskt att även titta på andra sätt att nå ut.

Vi förslår att ett system för VMA i mobiltelefonerna ska utvecklas. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

3. Information till allmänheten, punkt 3 (V)

av Hanna Gunnarsson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:66 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 3.

Ställningstagande

Krisberedskap är en angelägenhet för hela samhället. På samhällsnivå behöver vi vidta åtgärder som gör vårt samhälle mer robust och motståndskraftigt mot kriser. Men vi kan inte bortse från att enskilda personer måste ha en egen beredskap och ha sådana saker hemma som gör att de klarar ett kortare strömavbrott eller liknande. Det kan handla om mat och vatten för några dagar, stearinljus, portabel laddare (powerbank) för mobiltelefoner, stormkök, batteriradio och varma filtar. Det handlar inte minst om att

solidariskt ta ansvar för att de som mest behöver hjälp och snabbast ska kunna få detta från de samhälleliga resurserna.

2018 skickade MSB ut broschyren Om krisen eller kriget kommer, till alla Sveriges hushåll. Den innehåller viktig information och det kan finnas behov av att påminna om detta med flera utskick. Mot bakgrund av det anförda föreslår jag att regeringen utreder möjligheten att kontinuerligt, med några års mellanrum, skicka ut broschyren Om krisen eller kriget kommer, på nytt. Riksdagen bör ställa sig bakom det anförda och tillkännage detta för regeringen.

4. Klimatanpassning för krisberedskapen, punkt 4 (S, C)

av Peter Hultqvist (S), Helén Pettersson (S), Johan Andersson (S), Erik Ezelius (S), Mikael Larsson (C) och Markus Selin (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2023/24:2453 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 19 och

2023/24:2564 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkande 58 och

avslår motionerna

2023/24:903 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkandena 17, 18 och 24,

2023/24:2582 av Kerstin Lundgren (C) och

2023/24:2629 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 8.

Ställningstagande

Klimatomställningarna ställer nya krav på hela samhället. Även om den globala medeltemperaturökningen begränsas till under två grader kommer klimatförändringarna att ha en stor påverkan eftersom Sveriges temperatur väntas stiga mer än det globala genomsnittet. Detta leder i sin tur till oftare återkommande extremväder såsom värmeböljor och skyfall, med en ökad risk för översvämningar, ras, erosion och förhöjda havsnivåer.

För en effektiv och pragmatisk krisberedskap måste klimatförändringarna och deras konsekvenser för livsförutsättningar och ökade sårbarheter tas med i analys och utförande. Insatsberedskapen vid naturkatastrofer måste öka för att säkra bl.a. dricksvatten och skydd mot översvämningar. Den nationella klimatanpassningsstrategin måste uppdateras och även inkludera totalförsvarets krisberedskap. Arbetet med förebyggande och förberedande åtgärder måste intensifieras. Det innefattar bl.a. översyn av va-system, dricksvattenförsörjningen, risken för skogsbränder och åtgärder mot översvämningar.

Sammanfattningsvis föreslår vi att krisberedskapen ska klimatanpassas för att vara relevant i vår tid. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

5. Klimatanpassning för krisberedskapen, punkt 4 (MP)

av Emma Berginger (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:903 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkandena 17, 18 och 24 samt avslår motionerna

2023/24:2453 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 19,

2023/24:2564 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkande 58,

2023/24:2582 av Kerstin Lundgren (C) och

2023/24:2629 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 8.

Ställningstagande

Arbetet med samhällsskydd och beredskap behöver utvecklas och förstärkas. Svagheter i Sveriges grundläggande infrastruktur, försörjning och andra viktiga samhällsfunktioner innebär sårbarhet både för angrepp och andra störningar. Motståndskraften i samhällsfunktionerna måste öka, mer insatser göras för att förebygga kriser och det civila försvaret stärkas. När klimatet förändras drabbas Sverige på flera olika sätt. Risken för skred och erosion ökar i takt med att regnen blir allt kraftigare. Översvämmande städer, bränder, förstörda skördar och kontaminerat dricksvatten är några av de konsekvenser som många svenskar kommer att uppleva.

Vid värmeböljor är risken för hälsoeffekter på befolkningen stor. Värmebölja är ett begrepp som används för en längre period med höga dagstemperaturer, och klimatförändringarna kommer att medföra fler och längre värmeböljor. Ihållande perioder av värme under sommaren kan orsaka både hälsoproblem och ökad dödlighet. Riskgrupperna vid värmebölja är äldre, kroniskt sjuka, personer med funktionsnedsättning, små barn och gravida samt personer som tar vissa mediciner som påverkar kroppens förmåga att anpassa kroppsvärmen och vätskebalansen. Sommaren 2018 tog SOS Alarm emot fyra gånger fler samtal än normalt om värmeslag och överdödligheten under samma sommar var ca 700 dödsfall.

Bibliotek, hembygdsgårdar, museer, kulturhus och vårdcentraler behöver anpassas för att bli samlingsplatser och kunna erbjuda svalka och vätska för riskgrupper. Genom att klimatanpassa dessa byggnader kan samtidigt

byggnaderna och deras innehåll skyddas från klimatrelaterade risker. De kan ses som framtidens ”skyddsrum”. I vissa fall skulle också andra större privata tillgängliga byggnader behöva utredas som svala miljöer, exempelvis köpcentrum eller festlokaler. Även Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) flaggar för behovet av att klimatanpassa offentliga byggnader och det är därför nödvändigt att prioritera rätt lokaler i rätt lägen för att skapa flera nyttor samtidigt.

Sammanfattningsvis föreslår jag

- att vår beredskap för konsekvenserna av klimatförändringarna ska säkerställas
- en kartläggning av offentliga byggnader som är lämpliga för svalka för att skydda medborgare vid längre värmeböljor
- att offentliga byggnader klimatanpassas för att skydda dem och deras innehåll mot klimatrelaterade risker.

Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

6. Stigande havsnivåer och säkerhet i och kring Göta älv, punkt 6 (SD)

av Lars Wistedt (SD) och Björn Söder (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:401 av Jimmy Ståhl m.fl. (SD) yrkande 17 och avslår motionerna

2023/24:898 av Emma Nohrén m.fl. (MP) yrkandena 1 och 2 samt

2023/24:903 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkandena 38 och 39.

Ställningstagande

Arbetet med att jordskredssäkra Göta älv och med att bygga nya slussar bör påskyndas för att säkra sjöfartstrafiken i Vänern. För att ta sig från Göteborg till Vänern via sjövägen på Göta älv måste ett antal slussar passeras. Dessa slussar har enligt Trafikverket en maximal livslängd till 2030 och måste bytas ut mot nya innan dess. Om det inte görs kommer trafiken på Göta älv att behöva stängas ned. Göta älv har stora möjligheter att med hjälp av pråmtrafik frakta gods som i dag går på lastbil och järnväg. Om pråmtrafiken kommer igång kan gods motsvarande 50 000 lastbilar gå sjövägen i stället för på

vågarna. Göta älv är även viktig bl.a. som ett populärt turiststråk och som försörjare av dricksvatten till Göteborg.

Runt Göta älv finns mycket kvicklera, vars egenskaper gör att lerjordens hållfasthet försämras dramatiskt om leran skakas om. Om ett skred inträffar kan det omfatta ett större område än beräknat och därmed få stora konsekvenser för Vänern ända ned till Göteborg och de sex kommuner som ligger i direkt anslutning till älven. Det finns därmed behov av att jordskredsäkra älven i närtid. För att minska kostnaden för jordskreds-säkring görs detta lämpligen i samband med renovering eller ombyggnation av slussarna. Ansvaret för att skredsäkra älven bör tillfalla staten, eftersom jordskredsäkring riskerar att utebli om en alltför stor kostnad läggs på enskilda villaägare och små kommuner. Kommuner och fastighetsägare ska kunna få bidrag med upp till 100 procent för att skredsäkra marken runt älven. Sammanfattningsvis föreslår vi att arbetet med att skredsäkra Göta älv påskyndas. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

7. Stigande havsnivåer och säkerhet i och kring Göta älv, punkt 6 (MP)

av Emma Berginger (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2023/24:898 av Emma Nohrén m.fl. (MP) yrkandena 1 och 2 samt

2023/24:903 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkandena 38 och 39 samt avslår motion

2023/24:401 av Jimmy Ståhl m.fl. (SD) yrkande 17.

Ställningstagande

Vi befinner oss mitt i en klimatkris som påverkar alla regioner i världen. I Riksrevisionens rapport om Statens insatser för klimatanpassning av den byggda miljön (RiR 2022:29) framgår det att de klimatanpassningsåtgärder som kommunerna ska planera för dels är svåra att finansiera, dels att kortsiktigheten i statens finansiering försvårar planeringen av långsiktiga insatser eftersom statens anslag varierar stort över tid. Detta försvårar också ett effektivt användande av medlen. Varannan svensk kustkommun (56 procent), som svarat i en enkätundersökning, upplever att den statliga finansiering som är kopplad till klimatanpassningsåtgärder är otillräcklig. Beräkningar visar att kostnaderna för att förebygga kusterosion och

översvämningar bara i kustkommunerna väntas överstiga 100 miljarder kronor år 2100. Till detta tillkommer kostnader för andra åtgärder för att förhindra skador från t.ex. skyfall och hälsorisker vid värmeböljor i andra delar av landet. Det är dock viktigt att komma ihåg att kostnaderna för förebyggande åtgärder troligen långt understiger den kostnad som skulle uppkomma för skadehantering om dessa åtgärder uteblev.

Många av de åtgärder som behöver vidtas i kustområden när det gäller stigande havsnivåer kommer inte bara att bli mycket kostsamma, såväl planeringen som genomförandet kommer dessutom att ta lång tid och innebära ett omfattande arbete. För att inte riskera att arbetet skjuts upp på grund av svåra beslut och höga kostnader behövs tydligare lagstiftning som tydliggör tidsramar för beslut och åtgärder. Befintlig kunskap och teknik, tillsammans med nya innovationer, kommer att behövas för att rätt åtgärder ska kunna utföras på rätt plats. Ett exempel på det senare är yttre portar i Göteborgs hamn.

Området Västkusten–Göta älvdalen har redan i dag identifierats som ett riskområde med anledning av förutsättningarna för skred, översvämning från vattendrag och kustöversvämning (stigande havsnivå) som kan ge konsekvenser för många samhällsviktiga funktioner. Riskområdet är ytmässigt omfattande med ett högt invånarantal och höga värden, inte minst Nordens största hamn. För att riskerna ska kunna förebyggas krävs omfattande samarbete över flera administrativa gränser och mellan många sektorer.

Göteborg hotas främst från tre håll: av kraftig nederbörd uppifrån, av höga vattenflöden i Göta älv och av kraftiga västvindar som pressar upp vattenståndet från havet. För att skydda Göteborg mot översvämningar och stigande hav kan yttre skyddsportar behövas. Enligt Göteborg stads nuvarande uppskattningar är det nödvändigt att ha yttre portar på plats senast 2070. Det största hindret för att få yttre portar på plats är finansieringen. Tidiga beräkningar visar på kostnader uppemot 15 miljarder kronor. MSB har indikerat att skyddsportarna skulle kunna vara av allmänt intresse för totalförsvaret enligt 3 kap. 9 § miljöbalken samt eventuellt anses vara samhällsviktig verksamhet.

Statens ansvar för finansiering och genomförande av yttre portar i Göteborg och åtgärder i andra städer som kan drabbas av stigande havsnivåer behöver mot denna bakgrund utredas skyndsamt. Därutöver kommer finansiering att behövas på både kort och lång sikt. Jag föreslår att man förutom ett långsiktigt stabilt nationellt stöd för klimatanpassning även inför ett separat Klimatanpassningskliv som ska delfinansiera innovativa investeringar med stor klimatanpassningsnytta, i likhet med satsningen Klimatklivet. Det Nationella expertrådet för klimatanpassning pekar på ett antal tänkbara långsiktiga finansieringslösningar. Samfinansieringslösningar mellan offentliga och privata aktörer bör utredas. Det behövs även en nationell plan för riktad statlig finansiering till ett antal storskaliga projekt på lokal och regional nivå, där statligt finansieringsstöd är särskilt lämpligt.

Sammanfattningsvis föreslår jag

- att frågan om finansiering för skydd mot stigande hav och av genomförandet av portar i Göta älv ska utredas
- att genomförandet av framtida portar i Göta älvs mynning ska utredas
- att en handlingsplan med prioriteringsordning och tidsbestämda åtgärder för hela Göta älv dalen ska tas fram.

Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

8. Rymdsäkerhet, punkt 7 (SD)

av Lars Wistedt (SD) och Björn Söder (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:478 av Aron Emilsson m.fl. (SD) yrkande 4.

Ställningstagande

Mot bakgrund av den kraftigt försämrade säkerhetspolitiska situationen och det ökade västliga säkerhetspolitiska samarbetet, däribland Sveriges anslutning till Nato, aktualiseras behovet av att utveckla de säkerhetspolitiska samarbeten som rör rymddomänen. Det handlar t.ex. om samarbeten för att få tillgång till en militär rymdlägesbild genom datadelning och merutnyttjande av sensorer, bidra till att skydda rymdresurser samt försvara informationsinhämtning mot egen förmåga. Jag föreslår att hot mot verksamhet i rymddomänen ska uppmärksammas och tas i ökat beaktande. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

9. Kustbevakningen, punkt 8 (S, C)

av Peter Hultqvist (S), Helén Pettersson (S), Johan Andersson (S), Erik Ezelius (S), Mikael Larsson (C) och Markus Selin (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2456 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkande 44 och avslår motion

2023/24:2450 av Emma Berginger m.fl. (MP) yrkande 49.

Ställningstagande

Vi anser att Kustbevakningen (KBV) är en viktig resurs för hela landet. KBV har många viktiga uppgifter kopplade till exempelvis gränsbevakning och miljöövervakning och bekämpning av oljeutsläpp och räddningstjänst till havs osv. Men myndigheten har inte alltid kunnat ha en tillfredställande beredskap och närvaro till sjöss, och patrulleringar ställs emellanåt in, vilket leder till sämre möjligheter att genomföra all den verksamhet myndigheten har att genomföra. I dag kan t.ex. miljöräddningsberedskapen inte upprätthållas i förhållande till den rådande hotbilden. Minskad miljöberedskap till sjöss innebär också försämrade möjligheter att utföra myndighetens övriga uppdrag, inom brottsbekämpning och kontroll. Om beredskapen inte kan upprätthållas kan vi hamna i en situation där det dras ned på lokal närvaro vilket i sin tur skulle innebära en centralisering av KBV.

Ur ett hela landet-perspektiv och lika tillgång på trygghet och säkerhet för alla i vårt land föreslår vi att åtgärder vidtas för att den decentraliserade organisation som KBV har i dag ska kunna vidmakthållas. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

10. Kustbevakningen, punkt 8 (MP)

av Emma Berginger (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2450 av Emma Berginger m.fl. (MP) yrkande 49 och avslår motion

2023/24:2456 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkande 44.

Ställningstagande

De tre myndigheterna Tullverket, Kustbevakningen (KBV) och polisen är av särskild stor vikt för att bevara trygghet, motverka terrorism och i tid upptäcka faror som kan påverka Sverige negativt. Det är därför viktigt att komma ihåg att polisen samarbetar mycket både med Tullverket och KBV, och att de är beroende av varandras kompetens och insatser. Jag föreslår mot denna bakgrund att KBV och Tullverket får förstärkningar för att kunna samarbeta

tätare i syfte att kunna svara upp mot den breddade hotbilden mot Sverige. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkänna detta för regeringen.

11. SOS Alarm, punkt 10 (SD)

av Lars Wistedt (SD) och Björn Söder (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:779 av Sven-Olof Sällström m.fl. (SD) yrkande 5 och avslår motion

2023/24:2104 av Thomas Ragnarsson (M).

Ställningstagande

I tider av kris och otrygghet är det extra viktigt att medborgarna känner förtroende för den alarmeringsfunktion som SOS Alarm ansvarar för. För att upprätthålla detta förtroende är det av yttersta vikt att nödsamtalen behandlas likvärdigt och av en och samma aktör, oavsett var i landet som nödsituationen har inträffat. Det är även av stor vikt att svarstider upprätthålls över tid och att det finns tillräckliga resurser i händelse av kris eller krig.

SOS Alarms uppdrag är komplext, och för att kunna hantera kriser, olyckor och hög belastning krävs en robust organisation. Vidare fyller SOS Alarm en viktig roll i det civila försvaret och måste framöver utformas för och öva på att vara en del av totalförsvaret, i fred såväl som i krig. Vi anser också att den samhällsviktiga verksamhet som SOS Alarm har att hantera inte nödvändigtvis bäst utövas av ett aktiebolag med ett flertal verksamheter. Vi föreslår att möjligheten att omvandla SOS Alarm till en myndighet ska ses över. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkänna detta för regeringen.

12. Räddningstjänsten, punkt 11 (S, C)

av Peter Hultqvist (S), Helén Pettersson (S), Johan Andersson (S), Erik Ezelius (S), Mikael Larsson (C) och Markus Selin (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2023/24:2456 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkandena 24, 26 och 42,

2023/24:2457 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 45 och

2023/24:2564 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkandena 53 och 56 samt avslår motionerna

2023/24:278 av David Perez (SD) och

2023/24:2130 av Mattias Eriksson Falk och Roger Hedlund (båda SD) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Vi anser att svensk räddningstjänst behöver utvecklas för att alla som bor i Sverige, både i städer och på landsbygden, ska ha samma rätt till trygghet och säkerhet, och tillgång till ett likvärdigt skydd. Under många år har det varit svårt att rekrytera deltidsbrandmän på landsbygden. MSB, i samarbete med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), bör göra mer för att lyfta fram de kommuner som lyckats bredda sin rekrytering och få andra att ta efter. Regeringen behöver ta ett större ansvar för att kommunerna har de nödvändiga rättsliga verktygen och att stödet till kommunerna ökar genom fler utbildade brandmän runt om i landet. Utbildning av räddningstjänstpersonal sker i dag främst genom MSB:s olika utbildningar. Det är viktigt för likvärdigheten i landet att utbildningar inom räddningstjänsten ges i en omfattning som motsvarar kommunernas behov av både deltids- och heltidspersonal och det kan fortsättningsvis krävas förstärkningar för att möta kommunernas behov av utbildning. Fler utbildningsplatser för brandmän ökar också den statliga närvaron runt om i landet.

Drönare har blivit ett allt viktigare verktyg för räddningstjänsten inför och vid en insats, t.ex. för att snabbare och smidigare få en överblick över ett potentiellt insatsområde, lokalisera en olyckplats i ett område utan mobiltäckning eller en skogsbrand. Drönare kan också förses med hjärtstartare och potentiellt nå en person med hjärtstopp snabbare än vad en utryckande brandbil hade kunnat göra. I dagsläget omgärdas dock möjligheten att använda drönare för räddningstjänsten av alltför mycket byråkrati och höga kostnader.

Radiokommunikationssystemet för blåljusmyndigheter och samhällets krisberedskap, Raket, är föråldrat. Sverige behöver därför ett nytt kommunikationssystem som är mycket robust och säkert och där staten har rådighet. Systemet behöver kunna fungera oberoende av funktioner i andra länder och anpassas till en snabb teknikutveckling. Utgångspunkten ska vara en lösning mellan staten och en eller flera kommersiella mobilnätoperatörer med hänsyn till det säkerhetspolitiska läget i omvärlden. Systemet måste kunna hantera mobil datakommunikation och tjänster för mobildata-kommunikation till användarkretsen.

Sammanfattningsvis föreslår vi

- att svensk räddningstjänst ska stärkas och utvecklas så att människors tillgång till trygghet och säkerhet är likvärdig runt om i landet
- att rekryteringen av deltidsbrandmän ska ses över och att MSB ska ha en större samordnande roll i rekrytering och utbildning
- att det ska bli enklare och billigare för räddningstjänster att använda drönare i krissituationer
- att blåljusmyndigheter i hela landet ska ha robusta och tillgängliga elektroniska kommunikationer.

Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

13. Ny myndighet för näringslivets beredskapsförberedelser, punkt 12 (S)

av Peter Hultqvist (S), Helén Pettersson (S), Johan Andersson (S), Erik Ezelius (S) och Markus Selin (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:2564 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkande 49.

Ställningstagande

Ett förberett näringsliv gör Sveriges beredskap starkare. Näringslivets förmåga att upprätthålla eller vid behov ställa om sin verksamhet är av yttersta vikt för att samhället ska fungera i fredstida krissituationer och krig. Relevanta frågor i sammanhanget är hur försörjningskedjorna ska byggas och hur relationen stat-näringsliv-myndighet ska samordnas för bästa effektivitet. Vi föreslår att regeringen skyndsamt ska utreda tillsättandet av en ny myndighet för utveckling och uppföljning av näringslivets beredskapsförberedelser för att ta ett starkt samhälleligt grepp om näringslivets beredskapsplanering, roll och ansvar. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

14. Antalet marina myndigheter, punkt 13 (C)

av Mikael Larsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:2456 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkande 43.

Ställningstagande

Jag anser att antalet marina myndigheter ska ses över. I dag finns flera marina myndigheter med liknande uppdrag, exempelvis har både Sjöpolisen och KBV i uppgift att kontrollera fart och nykterhet till sjöss, och både polisen och KBV har polisiära uppgifter. En ändamålsenlig statlig förvaltning är grunden för en effektiv offentlig verksamhet och att olika myndigheters uppdrag inte överlappar varandra. Att ha flera marina myndigheter kan vara motiverat men det är också möjligt att det finns uppgifter som kan tas över helt av en annan myndighet och att antalet marina myndigheter skulle kunna minska. I en översyn bör det därför också ingå att identifiera vilka uppgifter som i stället kan utföras av andra myndigheter. Mot bakgrund av det anförda föreslår jag att möjligheten att minska antalet marina myndigheter ska utredas. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

15. Brandsäkerhet, punkt 18 (V)

av Hanna Gunnarsson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:2319 av Malcolm Momodou Jallow m.fl. (V) yrkande 5.

Ställningstagande

Brandtillsynen behöver stärkas. Under senare år har vi sett flera exempel på bränder i flerbostadshus där boende skadats och i vissa fall omkommit. I många fall har bränderna uppstått i flerbostadshus som ägs och förvaltas av oseriösa hyresvärdar, bränder som sannolikt hade kunnat undvikas om

fastighetsägarna hade åtgärdat de säkerhetsbrister som ofta ligger bakom. För att upptäcka brister i brandsäkerheten krävs regelbunden tillsyn av brandförsvaret. Deras tillsyn av brandsäkerheten är dock i hög grad inriktad mot offentliga byggnader, t.ex. sjukhus. Men det är i just flerbostadshus som flest dödsfall i samband med bränder inträffar och tillsynen borde därför i större utsträckning riktas mot denna typ av fastigheter. Jag föreslår att regeringen ska återkomma med förslag som innebär att brandförsvarets tillsyn av brandsäkerheten i högre utsträckning riktas mot flerfamiljshus. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

16. Skogsbrandsbekämpning, punkt 19 (C)

av Mikael Larsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:2456 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkande 25.

Ställningstagande

Centerpartiet var först ute sommaren 2018 och krävde att Sverige skulle köpa in flygande brandsläckningsresurser för att stärka beredskapen mot stora skogsbränder. Jag välkomnar att förslaget har blivit verklighet och att resurserna används i Sverige men också som förstärkningsresurs vid stora bränder utomlands, senast sommaren 2023. Med ett förändrat och varmare klimat är det troligt att behoven och användningen kommer bli än större framöver.

Det är viktigt för likvärdigheten i landet att utbildningar inom räddningstjänsten ges i en utsträckning som motsvarar kommunernas behov av utbildad deltids- och heltidspersonal. Särskilt specialistkompetensen för brandmän och räddningsledare i att bekämpa stora skogsbränder kan behöva utvecklas inte minst mot bakgrund av att Sverige till stora delar består av skog med stora värden, men också eftersom stora skogsbränder troligtvis kommer att bli fler i och med ett varmare och torrare klimat. Jag föreslår därför en specialistutbildning för brandmän i hur stora skogsbränder bäst ska bekämpas. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

17. Kärnkraft, punkt 21 (C)

av Mikael Larsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 21 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2458 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 25 och
avslår motion

2023/24:2388 av Lars Englund (M).

Ställningstagande

För att klara klimatomställningen krävs alla fossilfria kraftslag. Samtidigt är det logiskt att fokusera på de kraftslag som är billigast och går snabbast att bygga. Det är tydligt att kärnkraften kan komma att utgöra en del även av det framtida energisystemet. Det förutsätter dock att den, likt alla andra energikällor, fullt ut kan bära sina egna kostnader.

Den som vill bygga kärnkraftverk på marknadsmässiga villkor är fri att göra det. Kärnkraftsaktörer ska emellertid alltid själva bära kostnaderna för säkerhet, avfallshantering och olycksförsäkring, vilket bl.a. kräver kraftigt ökade avsättningar för avfallshantering. Som för alla övriga kraftslag har staten ett ansvar att ansluta ny kraft till elnätet. Det ska dock inte finnas några särskilda subventioner för kärnkraft, vare sig i form av produktionsstöd, kreditgarantier eller övertagande av avfalls- eller olyckskostnader.

Mot denna bakgrund föreslår jag att möjligheten att säkerställa att alla kärnkraftsaktörer själva bär kostnaderna för säkerhet, avfallshantering och olycksförsäkring ska ses över. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

18. Nordiskt samarbete, punkt 22 (S)

av Peter Hultqvist (S), Helén Pettersson (S), Johan Andersson (S), Erik Ezelius (S) och Markus Selin (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 22 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2564 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkande 47.

Ställningstagande

Utvecklingen av det civila försvaret ska stärka samhällets förmåga att förebygga och hantera fredstida krissituationer. Det nordiska samarbetet behöver stärkas, inte minst för att säkerställa en god samverkan vid kris. Ett starkare och mer organiserat samarbete med våra nordiska grannländer är en viktig del i utvecklingen av den civila beredskapen i våra gränsområden. Vi föreslår att den gemensamma nordiska beredskapen och samverkan vid kris ska stärkas. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkänna detta för regeringen.

19. Krisberedskapssystemet, punkt 24 (S)

av Peter Hultqvist (S), Helén Pettersson (S), Johan Andersson (S), Erik Ezelius (S) och Markus Selin (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 24 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkänner detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2564 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkande 48 och avslår motion

2023/24:2456 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkande 29.

Ställningstagande

Sveriges krisberedskap bör indelas i ett förebyggande perspektiv och ett hanterande perspektiv. Med dessa utgångspunkter är målen för krisberedskapen att

- minska risken för olyckor och kriser som hotar vår säkerhet
- värna människors liv och hälsa samt grundläggande värden som demokrati, rättssäkerhet och mänskliga fri- och rättigheter genom att upprätthålla samhällsviktig verksamhet
- hindra eller begränsa skador på egendom och miljö då olyckor och krissituationer uppstår.

Arbetet med krisberedskapen bör även bidra till att minska lidande och konsekvenser av allvarliga olyckor och katastrofer i andra länder. Krisberedskapen utgör också en utgångspunkt för det civila försvaret.

Förmågan att fortsätta att bedriva samhällsviktig verksamhet även vid störningar bör vara en central del av krisberedskapen. Arbetet bör präglas av ett allriskperspektiv där sårbarheter i viktiga funktioner identifieras och åtgärdas. Därigenom stärks Sveriges grundläggande robusthet, vilket är en grundförutsättning för ett fungerande civilt försvar. Planeringen för det civila

försvaret ska i sin tur bygga på arbetet med krisberedskap. Samhällets krisberedskap och det civila försvaret ska därmed vara ömsesidigt förstärkande. Förmågor bör i största möjliga utsträckning kunna användas både i fredstida krissituationer och vid höjd beredskap. Ett sådant förhållningssätt bidrar till ett effektivare resursutnyttjande och en stärkt försvarsvilja.

Sammanfattningsvis föreslår vi att myndigheter inom ramen för krisberedskapen ska fortsätta att aktivt utveckla planerings-, beredskaps- och övningsverksamheten. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

20. Krisberedskapssystemet, punkt 24 (C)

av Mikael Larsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 24 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2456 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkande 29 och avslår motion

2023/24:2564 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkande 48.

Ställningstagande

Jag anser att den fredstida krisberedskapen i Sverige är underreglerad och att den utgår från tre allmänt hållna principer: ansvarsprincipen, närhetsprincipen och likhetsprincipen. Dessa principer ska vara vägledande för hur samhällets aktörer ska förebygga och hantera olyckor, kriser och samhällsstörningar men för hanteringen av större händelser har det visat sig att principerna inte riktigt fungerar och ibland verkar hämmande på krishanteringen. Det finns inte heller några definierade funktionskrav för när en aktör kan anses ha tagit sitt ansvar enligt ansvarsprincipen.

Redan efter de stora skogsbränderna i Västmanland föreslog MSB att närhets- och likhetsprinciperna skulle ersättas med en samverkansprincip och en handlingsprincip. Försvarets högskolan (FHS) ansåg i sin analys av skogsbränderna att ansvarsprincipen inte var ändamålsenlig. Även i ljuset av erfarenheter från pandemin, men också tidigare kriser, kan det ifrågasättas om ansvarsprincipen är ändamålsenlig eller tolkas ändamålsenligt, och om den kan anses vara en helt fungerande princip. Några aktörer fick under pandemin nytt ansvar under pågående krishantering och när vissa aktörer inte tagit fullt ansvar för sin pandemiberedskap var det svårt för andra aktörer att täcka upp.

Riksrevisionens granskningsrapport av läkemedels- (och livsmedelsförsörjningen) har identifierat att t.ex. Socialstyrelsens samordnande roll vid större kriser har varit otydlig och att bl.a. ansvarsförhållandena behöver förtydligas. Detta är ett tydligt exempel på att kunskap om brister har funnits i systemet men inte åtgärdats av ansvariga i regeringen i tid. Vidare står det i regeringens kommittédirektiv för stärkt beredskap inför framtida pandemier att utredaren ska utreda huruvida en handlingsprincip behöver införas eller inte, även om det är oklart om denna princip ska gälla generellt eller endast inom pandemiberedskapen.

Sammanfattningsvis anser jag att styrningen av samhällets krisberedskap alltför ofta i grunden baseras på tre vaga principer som utvärderingar har velat revidera och tydliggöra. Med tanke på tidigare års utvärderingar och rekommendationer av både MSB och FHS samt observationer från covid-19-pandemin föreslår jag att ändamålsenligheten i de tre principerna ska utvärderas och vid behov revideras för att få till en tydligare styrning av samhällets krisberedskap som också är hållbar i ett nytt civilt försvar. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2023/24

2023/24:66 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda om samtliga kommuner bör åläggas att inrätta en frivillig resursgrupp och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda möjligheten att kontinuerligt med några års mellanrum på nytt skicka ut broschyren Om krisen eller kriget kommer och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:101 av Magnus Jacobsson (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Trafikverket och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) bör få i uppdrag att utreda säkerheten längs med E6:an och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:278 av David Perez (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur en märkning av bostäder vid innehav av gasflaskor kan tydliggöras och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:401 av Jimmy Ståhl m.fl. (SD):

17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om slussar och jordskredssäkring och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:478 av Aron Emilsson m.fl. (SD):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om hoten mot verksamhet i rymddomänen och riskerna för Sverige från rymden och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:741 av Boriana Åberg (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ändra kravet på domarerfarenhet i förordningen med instruktion för Statens haverikommission och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:779 av Sven-Olof Sällström m.fl. (SD):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen behöver ta hänsyn till utformningen av SOS Alarm och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:898 av Emma Nohrén m.fl. (MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om finansieringsfrågan och genomförande av framtida portar i Göta älvs mynning och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör tas fram en handlingsplan med prioriteringsordning och tidssatta åtgärder för hela Göta älv-dalen och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:903 av Katarina Luhr m.fl. (MP):

17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra offentliga byggnader, eller andra tillgängliga byggnader, till mötesplatser som kan bli tillflyktsorter för sköra grupper under långvariga värmeböljor eller annat extremväder och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att klimatsäkra offentliga byggnader och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över behovet av ökad insatsberedskap vid naturkatastrofer och kriser i klimatkrisens spår och tillkännager detta för regeringen.
38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om finansieringsfrågan för skydd mot stigande hav och tillkännager detta för regeringen.
39. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om genomförande av framtida portar i Göta älvs mynning och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1143 av Boriana Åberg (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över behovet av att förbjuda försäljning av fyrverkerier till privatpersoner och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att utreda en höjning av straffet för användning av fyrverkerier utan tillstånd och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1268 av Hans Eklind och Larry Söder (båda KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att snabbutreda förutsättningarna för att införa krav på FM-mottagare vid nybilsförsäljning i Sverige och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1416 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga möjligheten att ta fram en tydlig och komplett handlingsplan för hur vi kan klara att tillverka all skyddsutrustning till befolkningen i Sverige vid en katastrof eller pandemi och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1505 av Ingela Nylund Watz (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att all användning av fyrverkerier görs tillståndspliktig och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1633 av Rickard Nordin och Niels Paarup-Petersen (båda C):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskaffa kraven på spridningstillstånd av ofarliga objekt fotade med luftfarkost och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1763 av Michael Rubbestad (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att införa skärmförbud på offentliga badanläggningar och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1783 av Rickard Nordin (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över lagen om spridningstillstånd och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2081 av Johan Hultberg (M):

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbättra övervakningen av samhällskritisk infrastruktur i områden med förhöjd skredrisk och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2104 av Thomas Ragnarsson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att utreda möjligheten att omvandla SOS Alarm till en myndighet för blåljusorganisationerna och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2130 av Mattias Eriksson Falk och Roger Hedlund (båda SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regionerna ska ansvara för räddningstjänsten och tillkännager detta för regeringen.

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska förena förändringen med krav på att säkerställa brandstationer på mindre orter och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2218 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att underlätta och förenkla tillståndsgivningen och regelverket för att bygga vatten- och branddammar i syfte att stärka vår brandberedskap och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2319 av Malcolm Momodou Jallow m.fl. (V):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag som innebär att brandförsvarets tillsyn av brandsäkerheten i högre utsträckning riktas mot flerfamiljshus och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2388 av Lars Englund (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att se över möjligheten att pausa byggnationen av slutförvar av använt kärnbränsle och en inkapslingsanläggning och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2450 av Emma Berginger m.fl. (MP):

49. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Kustbevakningen och Tullverket behöver förstärkningar för att svara upp mot den breddade hotbilden mot Sverige och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2453 av Rickard Nordin m.fl. (C):

19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att totalförsvarets krisberedskap även bör omfatta klimatanpassning och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2456 av Mikael Larsson m.fl. (C):

24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behov av utveckling av svensk räddningstjänst så att människors tillgång till trygghet och säkerhet är likvärdig runt om i landet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förbättrad förmåga att hantera skogsbränder och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det ska bli enklare och billigare för räddningstjänster att använda drönare och tillkännager detta för regeringen.

29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vidta åtgärder som innebär att underregleringen av den fredstida krisberedskapen upphör, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
42. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behov av robusta och tillgängliga elektroniska kommunikationer för blåljusmyndigheter i hela landet och tillkännager detta för regeringen.
43. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att minska antalet marina myndigheter och tillkännager detta för regeringen.
44. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kustbevakningen och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2457 av Muharrem Demirok m.fl. (C):

45. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att underlätta för räddningstjänsten att använda drönare i syfte att skaffa sig överblick över ett insatsområde eller hjälpa människor i nöd och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2458 av Muharrem Demirok m.fl. (C):

25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att säkerställa att alla kärnkraftsaktörer själva bär kostnaderna för säkerhet, avfallshantering och olycksförsäkring, vilket kräver ökade avsättningar för avfallshantering, och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2564 av Peter Hultqvist m.fl. (S):

46. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om VMA i mobiltelefoner och tillkännager detta för regeringen.
47. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka den gemensamma nordiska beredskapen och samverkan vid kris och tillkännager detta för regeringen.
48. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att myndigheter inom ramen för krisberedskapen fortsatt aktivt ska utveckla planerings-, beredskaps- och övningsverksamheten och tillkännager detta för regeringen.
49. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt bör utreda tillsättandet av en ny myndighet för utveckling och uppföljning av näringslivets beredskapsförberedelser och tillkännager detta för regeringen.
53. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka landets räddningstjänster och tillkännager detta för regeringen.

56. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förenkla möjligheten för räddningstjänsterna att använda drönare i krissituationer och tillkännager detta för regeringen.
58. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att klimatanpassa krisberedskapen och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2582 av Kerstin Lundgren (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om åtgärder för att rusta Sverige för kommande klimatförändringar med allt från översvämningar till högre vattennivåer och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2617 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S):

36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett nationellt ansvar för hjärtstartare på offentliga platser och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2629 av Anna-Caren Sätherberg m.fl. (S):

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en beredskapsgeneral ska införas vars syfte är att koordinera länsstyrelsernas krisarbete under extremväder och tillkännager detta för regeringen.